

letnik XCVII - leto 1995

1

SLOVENSKI ČEBELAR

leto 1873 - pričetek periodičnega čebelarskega tiska na slovenskem

Slovenski čebelar

Št. 1

1. januar

letnik 97

VSEBINA

Marjan Skok: Ob novem letu	3
Darko Korošec: Čebelarški dan v Mariboru	4
Bojan Pavlin: Čebelarjeva opravila v ja- nuarju	7

ZA VAŠO KNJIŽNO POLICO

Marija Stanonik: »Po bečelah se vižej!«	9
---	---

BOLEZNI ČEBEL

Mira Jenko-Rogelj: Pregled zimskih če- beljih mrtvic	11
---	----

IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV

Marjan Debelak: Glej, roj je priletel	13
Franc Šivic: Čebelarstva razstava v Ro- gaški Slatini	15
Franci Marolt: Seminar o iskanju čebeljih paš	17
Pavel Zaletel: Vprašanja – Odgovori	18
Marjeta Sušnik: Še o krmljenju čebel	20

IZ TUJE LITERATURE

Jana Kralj pr.: Čebelarški pogovori	20
Jana Kralj pr.: Razmere na trgu v ZDA, Argentini, Kanadi, Kitajski, Nemčiji, Ja- ponski, Mehiki in Rusiji	21
Jost H. Dustmann: Preverjanje kakovosti medu	25
Franci Jamnik pr.: Dodatno krmljenje če- bel	25

ZGODOVINA SLOVENSKEGA ČEBELARSTVA

Polona Šega: Dediščina čebelarstva v Ro- gatu in okolici	27
---	----

Recepti z medom:	29
------------------------	----

V SPOMIN
MALI OGLASI
OBVESTILA

CONTENTS

Marjan Skok: Facing the New Year	3
Darko Korošec: The Apiarists' Day in Ma- ribor	4
Bojan Pavlin: The Apiarist's Occupation in January	7

FOR YOUR BOOK-SHELF

Marija Stanonik: »Do What Bees Do!«	9
--	---

BEE DISEASES

Mira Jenko-Rogelj: Examination of the Winter Bees	11
--	----

FROM THE EXPERIENCE OF OUR APIARISTS

Marjan Debelak: Look, a Swarm of Bees Coming!	13
Franc Šivic: The Apiarists' Exhibition of Rogaška Slatina	15
Franci Marolt: A Seminar on Looking for Bee Pastures	17
Pavel Zaletel: Questions – Replies	18
Marjeta Sušnik: Some More on Bee Fee- ding	20

FROM FOREIGN LITERATURE

Jana Kralj, Lect.: The Apiarists' Discussi- ons	20
Jana Kralj, Lect.: Honey Market Conditions of the USA Argentina, Canada, China, Ger- many, Japan, Mexico and Russia	21
Jost H. DXustmann: Honey Quality Con- trol	25
Franc Jamnik, Lect.: Additional Bee Feeding	25

HISTORY OF THE SLOVENIAN APICULTURE

Polona Šega: The Heritage of Apiculture of Rogatec and Vicinity	27
--	----

Honey Recipes:	29
----------------------	----

IN MEMORIAM
SMALL ADS
NOTICES

Slika na naslovni strani: Lepo poslikan gorenjski čebelnjak. Foto: F. Šivic

Srečno

1995

*Vsem čebelarjem želimo veliko sreče,
zdravja in medu v letu 1995*

**IZVRŠNI ODBOR
ZVEZE ČEBELARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE
IN UREDNIŠTVO
SLOVENSKEGA ČEBELARJA**

979706438

VABILO NA XVIII. REPUBLIŠKI ČEBELARSKI SEMINAR

**Zveza čebelarских друštev Slovenije prireja v
SOBOTO, 11. februarja 1995,**

XVIII. REPUBLIŠKI ČEBELARSKI SEMINAR

Seminar bo v dvorani osnovne šole v Polju pri Ljubljani (Polje št. 358).

DNEVNI RED SEMINARJA:

Ob 9. uri začetek seminarja: – Pozdravni govor
predsednika ZČDS inž. Marjana Skoka

PREDAVANJA:

inž. Malči Božnar: Higijenske norme in priporočila za embaliranje medu s stališča živilske tehnologije;

Lojze Ivanc: Higijensko pridelovanje, predelava in shranjevanje čebeljih pridelkov ter najprimernejša embalaža za prodajo, ki jo uporabljajo v Franciji;

dr. Jurij Senegačnik: Dobre in slabe lastnosti embalaže, ki jo najpogosteje uporabljajo čebelarji, in nasveti o tem, katera embalaža je najustreznejša;

dr. Jože Rihar: Shranjevanje in uporaba cvetnega prahu.

Po odmoru ob 12. uri nadaljevanje z okroglo mizo – ČEBELJE BOLEZNI

mag. Aleš Gregorc: Novosti na področju preprečevanja in zdravljenja čebeljih bolezni

Na okrogli mizi bodo sodelovali še dr. vet. med. Mira Jenko, mag. Franc Javornik in dr. vet. med. Janez Jelenc.

ČEBELARSKA RAZSTAVA

V avli šole bodo pripravili tudi razstavo čebelarске opreme in različnih tehničnih novosti v čebelarstvu. Razstavljalce vabimo, naj se je udeležijo v čim večjem številu. Povabili smo tudi tuje izdelovalce čebelarске opreme.

Vsak udeleženec bo ob plačilu kotizacije 400,00 SIT prejel tudi zbornik referatov.

**Vljudno vabljeni
ZČDS**

OB NOVEM LETU

Predsednik ZČDS MARJAN SKOK

Minulo leto si bomo slovenski čebelarji zapomnili kljub kar dobri letini kot eno najtrših obdobj našega čebelarstva. Kot se v naši mladi državi spreminjajo družbena ureditev, in druge vrednote, tako tudi čebelarji iščejo nove poti za uspešno delo.

Slovenija se je v veliki želji, da bi čimprej vstopila v združeno Evropo in s tem na svetovni trg, nerazumno hitro odprla tujim pridelkom in izdelkom. Ta nenadoma sproščeni trg so krepko občutili na svojih hrbtih tako industrijski proizvajalci kot kmetijci, med katere sodimo tudi čebelarji. Seveda v tako kratkem času nismo mogli na ta divji trg pripraviti našega kupca niti našega čebelarja. Ne moreš namreč na hitro poučiti in prepričati porabnikov o visoki kakovosti naših čebeljih pridelkov. Kupec ne ve, da pridelajo čebelarji v Južni Ameriki ali na jugu Afrike po 100 kg medu na panj, naši pa po 15 kg na panj. Seveda je zato cena njihovega medu toliko nižja, kolikor več medu pridelajo na panj. Prav tako naši kupci ne vedo, da je naš med najmanj za toliko boljši in vrednejši od južnoameriškega. Naš med je boljši po sestavi, zdravilnosti ali bakteriocidnosti, polnem okusu itd. Po kakovosti še zlasti izstopajo gozdni medovi. Zato naš kupec predrago plačuje uvoženi med, domači med pa je podcenjen.

Ker je poučevanje naših kupcev dolgotrajno, si ZČDS v prehodnem času prizadeva urediti to neskladje z administrativnimi ukrepi. Tako smo leta 1992 prepričali vlado, da je omejila uvoz na 200 ton na leto. Omejitev uvoza je veljala tudi v prvi polovici leta 1993, od 1. julija 1993 pa je uvoz medu spet popolnoma prost. Zaradi ostrega protesta čebelarjev je bil 11. januarja lani uveden prelevman na uvoz medu, in sicer za med v sodih do 25 kg 98,00 SIT/kg, v sodih nad 25 kg pa 70,00 SIT/kg.

Zaradi velikih pritiskov in dobrih zvez uvoznikov čebeljih pridelkov za Slovenijo z vladnimi službami pa je bil prelevman pred mesecem dni že odpravljen. Zdaj za uvoz medu plačujejo le carinske dajatve, in sicer približno tretjino višine odpravljenih prelevmanov. Kot vidite, je država pri določanju pogojev za trženje z medom spremenljiva kot aprilsko vreme.

Čebelarji se bomo torej morali še precej zavzemati za pošten tržni delež na domačem trgu. Končni cilj so za nas možnosti trženja, kakršnega imajo na primer avstrijski čebelarji. V Avstriji prodajajo uvoženi med po 25 do 30 šilingov/kg, domačega pa po 90 do 120 šilingov/kg. Še bolje prodajajo kranjsko matico, in to tako na domačem kot tujem trgu. Za eno matico dobijo namreč toliko šilingov kot naš zrejevalec tolarjev, torej približno 10-krat več. Avstrijci so za takšne možnosti trženja dolgo časa trdo delali.

V lanski novoletni poslanici sem optimistično pisal o čebelarskih zadrugah, ki so jih ustanavljali čebelarji. Minulo leto za to še niso zbrali dovolj poguma, zato upam, da se bodo opogumili letos.

ZČDS je bila lani izjemno dejavna. Tako je organizirala uspešno posvetovanje in razstavo v Polju ter tekmovanje mladih čebelarjev, razvila živahno meddržavno sodelovanje, z barvnimi slikami in zanimivejšo obliko je popestrila Slovenskega čebelarja, izdala stenski koledar ter nove nalepke za kozarce. Že dva meseca pripravljamo nov, precej obširen čebelarski priročnik. K sodelovanju smo povabili vse slovenske strokovnjake na področju čebelarstva. Izšel bo spomladi. Lani so bila uspešna tudi naša prizadevanja za pridobitev regresiranega sladkorja in upam, da bo ta oblika pomoči čebelarjem ostala stalna.

ZČDS bo dejavna tudi vnaprej. Pri tem računamo, da bomo čebelarji v teh težavnih časih držali skupaj in eden drugemu pomagali, kajti le skupni nastop je lahko učinkovit. Prav tako želim, da bi v teh hudih časih ostali zvesti člani slovenskih čebelarskih društev, čeprav bodo ta zaradi reorganizacije občin (od prejšnjih 60 jih je zdaj 147) nekoliko spremenjena, in da bi bili v njih čimbolj dejavni. Ob tem želim vsem čebelarkam in čebelarjem v imenu izvršnega odbora ZČDS, strokovne službe naše zveze in v svojem imenu, da bi imeli to leto zdrave čebelje družine, dobro pašo in bogat pridelek ter dober iztržek, zlasti pa obilo osebnega zdravja in zadovoljstva pri čebelah.

Čebelar in mentor Alojz Barle iz Velikega Gabra pred čebelnjakom, ki je delo njegovih rok in na katerega je zelo ponosen. Foto: A. Barle

ČEBELARSKI DAN V MARIBORU

DARKO KOROŠEC

Na Srednji kmetijski šoli v Mariboru je Medobčinska zveza čebelarских društev skupaj z omenjeno šolo organizirala čebelarški dan, namenjen izobraževanju čebelarjev.

Udeležilo se ga je približno sto čebelarjev in približno 120 dijakov četrtega letnika Srednje kmetijske šole. Častna gosta sta bila prof. dr. Jože Rihar in dr. Andrej Fidelj, drugi gostje pa so bili Mojmir Jericijo z ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo,

predstavnica Zavoda za šolstvo, dr. Janez Poklukar s Kmetijskega inštituta Slovenije, Štefan Klinc z oddelka za kmetijstvo in gozdarstvo občine Maribor, mag. Edvard Ostrajnik z veterinarske inšpekcije v Mariboru, Vida Lešnik z Veterinarskega zavoda v Mariboru, ravnatelj Srednje kmetijske šole Maribor Alojz Podjavoršek, Marjan Skok, Pavle Zdešar in Anton Rozman s Čebelarске zveze Slovenije ter Janko Pislak.

Navzoče je pozdravil predsednik Medob-

Pogled na udeležence prireditve. Foto: P. Zdešar

činske zveze čebelarških družin Maribor Darko Korošec. Ob tej priložnosti je častnima gostoma prof. dr. Jožetu Riharju in dr. Andreju Fidelju izročil priznanje MZČD Maribor za zasluge na področju čebelarstva v Podravju. V spomin so jima čebelarji podarili umetniško sliko.

Po slovesnem delu je Stanko Čuček spregovoril o potrebi po organiziranem čebelarskem izobraževanju pri nas. Čebelarstvo ni toliko pomembno za čebelarje same kot za kmetijstvo in preostale. Kljub temu mladi nimajo možnosti za pridobitev strokovne izobrazbe s področja čebelarstva in celo izkušeni čebelarji nimajo potrebne strokovne izobrazbe. To se ne kaže le v napakah pri delu, temveč tudi v tem, da je čebelarstvo pri nas zdaj nepridobitna dejavnost, zato povečini obstaja le kot hobi. Prav zaradi tega je nujno treba uvesti redni predmet o čebelarstvu v kmetijskem šolstvu ter organizirati oddelke za izobraževanje odraslih, da si bodo lahko pridobili spričevalo o svojem znanju. Poleg tega mora čebelarstvo postati poklic, tako da bi spet dobili tudi čebelarje mojstre, kot smo jih že imeli.

Nato je ravnatelj sedanje kmetijske šole Alojz Podjavoršek govoril o problemih čebelarskega izobraževanja, starih že več kot 100 let, v knjigi Umni čebelar, pa jih že leta 1907 omenja F. Lahmajer. Prav tako J. Rihar leta 1856 v knjigi Praktično čebelarjenje ugotavlja, da je vzrok propada čebeljih družin pomanjkljivo znanje. Čebelarji si zato že dolgo prizadevamo, da bi v šole

O delu veterinarskega inšpektorja dr. A. Fidelja je spregovoril mag. Edvard Osrajnik. Foto: P. Zdešar

Spominsko darilo, umetniško sliko, je dr. J. Rihar prejel iz rok predsednika MZČD Maribor g. Darka Korošca. Foto: P. Zdešar

Slavljenec dr. Andrej Fidelj sprejema posebno priznanje za zasluge na področju čebelarstva v Podravju. Foto: P. Zdešar

Posebno priznanje MZČD Maribor za razvoj čebelarstva v Podravju je prejel tudi dr. Jože Rihar iz Ljubljane. Foto: P. Zdešar

uvredli predmet čebelarstvo. Na SKŠ so se dijaki dolga leta učili o čebelarstvu v okviru čebelarskega krožka, zdaj pa bodo skušali predmet kot stalnega uvesti na šole te vrste, saj je čebelarstvo nujno potrebno za celosten ekološki in gospodarski razvoj kmetijstva. Ravnatelj je spregovoril tudi o slavljenicah, zlasti kot najprizadenejših predavateljih na tem območju. Poudaril je, da je bilo delo dr. Fidelja stalno bolj izobraževalno in svetovalno kot pa inšpekcijsko.

Nato je mag. Edvard Osrajnik govoril o delu slavljenca dr. Andreja Fidelja. Svoje delo je začel opravljati kot mlad strokovnjak v upostošenih krajih Koroške in Štajerske, kjer so bile takrat zdravstvene razmere katastrofalne. Po vrsti reorganizacij v veterini je svoje delo nadaljeval v Mariboru; dejaven je bil na vseh področjih, povezanih z varovanjem živali. Ves čas je v veterinarsko stroko uvajal tudi nova znanja. Poseben izziv mu je bilo čebelarstvo kot specifična dejavnost. Selitve čebel v oddaljene kraje so slabo vplivale na čebele na stalnem mestu, saj so zaradi novih bolezni propadala številna takšna čebelarstva. Pojavljale so se nove težave zaradi uporabe strupenih sredstev v kmetijstvu, zato je bilo treba najprej sprejeti administrativne ukrepe, potem pa tudi zdravstvene in pospeševalne. Za svoje delo je dr. Fidelj prejel številna priznanja, med drugim je tudi častni član čebelarske organizacije v Mariboru. Z redom dela s srebrnim vencem ga je odlikoval predsednik države.

Vida Lešnik z veterinarskega zavoda v Mariboru je govorila o vlogi veterinarske

službe v čebelarstvu. Videti je, kot da je v zadnjih dveh letih, odkar so začeli delo veterinarski svetovalci za čebelarstvo, čebeljih bolezni vedno več. Povedala je, da je našla veliko žarišč hude gnilobe in pršice. Številka je večja kot prej v desetih letih skupaj. To pa ne pomeni, da je bolezni več, temveč le to, da odkrijejo veliko več žarišč, zato jih več tudi ozdravijo. V celoti gledano se zdravstveno stanje zato izboljšuje.

Slavljenec dr. Jože Rihar je govoril o pomenu čebel za splošno dobro, saj je kar tretjina človekove hrane odvisna od opravevanja. Zato je od čebel kot najpomembnejših opravevalk odvisna tudi prireja mesa in mleka. V državah Evropske unije in v ZDA čebelarstvo že poučujejo kot obvezen predmet na srednjih in višjih kmetijskih šolah. Ker čebelarstvo pri nas nima svetovalne službe, število čebelarjev in čebeljih družin precej upada, to pa je že skrb zbujajoče. S strokovnim svetovalnim delom bi lahko odpravili strokovne in gospodarske težave čebelarjev.

Slavljenec dr. Andrej Fidelj je spregovoril o delu dr. Terča. Zanj je znano, da je revmatizem zdravil s čebeljimi piki. Čeprav je bilo zdravljenje zelo uspešno, se zaradi boleče aplikacije ni razširilo. Sicer pa je bil dr. Terč tudi zavzet pospeševalec čebelarstva.

Po končanem strokovnem delu so se čebelarji v jedilnici SKŠ okrepčali z dobrim kosilom in izvrstnim vinom s Kalvarije ter se seveda pogovorili o čebelarskih težavah in uspehih.

ČEBELARJEVA OPRAVILA V JANUARJU

BOJAN PAVLIN – Semič

Spoštovane čebelarke in čebelarji!

Naj Vam na začetku najprej zaželim srečno in zdravo leto 1995, zdrave čebele ter obilo medenja, predvsem hoje in smreke.

Ker Vam bom to leto vsak mesec svetoval, kaj početi v čebelnjaku, naj vam na kratko predstavim naše družinsko čebelarstvo:

Skupaj z očetom Mirkom čebelariva v Semiču in okolici, to je v naši lepi Beli krajini. Zazimila sva približno 250 AŽ in približno 50 LR panjev. Večina čebel je na stalnih stojiščih, imamo pa tudi prevozniki čebelnjak, s katerim vozimo čebele predvsem na hojevo pašo, saj ta pri nas ni pogosta.

Sami tudi vzrejamo matice, tako za lastno uporabo kakor tudi za prodajo. Oče namreč že vrsto let vzreja selekcionirane matice kranjske sivke in njegovo vzrejalnišče ima že lepo tradicijo. Vsako leto vzredimo približno tisoč matic, pri tem pa dajemo prednost kakovosti in ne količini. Vzrejni plemenilčki so v obliki naklade, visoke dve tretjini LR naklade, naklada pa ima tri prekate ali oddelke. Plemenilec je nekoliko večji, zato je tudi manj praktičen. Kljub temu pa omogoča vzrejo matice v boljših razmerah. Čeprav imamo precej čebeljih družin, sem tudi sam še vedno precejšen začetnik, zato se zavedam, da si izkušeni čebelarji z mojim pisanjem ne bodo mogli veliko pomagati. Predvsem upam, da bodo kaj pridobili čebelarji začetniki, kaj zanimivega pa se bo našlo tudi za izkušene.

Januar je zimski mesec, zato v samem čebelnjaku nimamo kaj početi. Čebele so stisnjene v zimsko gručo, v sredini le-te je matica. Ker mirujejo, rabijo le toliko energije, kolikor jo potrebujejo za vzdrževanje potrebne toplote, saj se v panju ustvarja tudi manj vlage.

V zimskih mesecih, ko ni zalege, čebele porabijo od 600 do 700 g medu na mesec, pri tem pa ustvarijo tudi približno toliko vlage. Na obrobju gruč je temperatura 10 do 12°C. Proti koncu januarja, če je zunanja

temperatura ugodna (nad 12°C), se že lahko pojavi prva zalega. Te sicer ni veliko, je pa zelo pomembna za spomladanski razvoj. Pogoja za to sta zdrava, močna družina z dovolj hrane ter kakovostna matica. Ko se pojavi prva zalega, čebele dvignejo temperaturo v gruč na 35°C, zato se precej poveča tudi poraba energije.

Čebele torej za dobro prezimitev potrebujejo predvsem mir. Če se preveč vznemirijo, lahko zimska gruča razpade, čebele popadajo na dno panja in zaradi mraza umrejo. Zato moramo čebele zaščititi pred drugimi živalmi. V tem letnem času jih lahko zelo motijo predvsem ptice, psi, mačke in miši. Predvsem nekatere ptice so lahko zelo nadležne, saj prav rade stikajo okoli čebelnjaka in skačejo po bradah, na katerih iščejo mrtvice. Zato jim nekoliko stran od čebelnjaka raje uredimo krmilnico, da ne bodo lačne. Tudi kadar smo sami v bližini čebelnjaka, ne zganjajmo hrupa. Zato se panjem raje izogibajmo. Kljub temu je vendarle nujno občasno preveriti, ali je vse v redu, zlasti ob lepem sončnem vremenu, ko se temperatura malce dvigne in se čebele odločijo za čistilni izlet. Če čebele mirno izletavajo in se vračajo v panje, vemo, da je z njimi vse v redu. Tudi če čebele ne izletavajo iz vseh panjev, to še ne pomeni, da so odmrle. Vse čebele pač ne čutijo potrebe po čistilnem izletu.

Če je pred panji sneg, ga posujemo z žagovino, slamo ali drobirjem, lahko pa ga tudi odstranimo. Čebele, ki pridejo iz panjev, pogosto sedajo na sneg, da bi si odpočile. Z njega pa le redkokatera uspe

Motiv s panjske končnice na naši domači čebelarski hiši v Selah pri Semiču. Foto: Bojan Pavlin

Sneg je dober toplotni izolator za panje, ko se spremeni v led pa ga moramo odstraniti še posebno z žrela panja pred čistilnimi izleti.

vzleteti. In teh čebel je škoda, saj je spomladi dragocena vsaka čebelica. Izletavanje čebel lahko tudi preprečimo, in sicer tako, da položimo na žrelo sneg in s tem zasenčimo vhod v panj.

Na ta način ponudimo čebelam tudi vodo, saj se začne sneg na žrelu kmalu topiti. Tudi če sneg prekrije žrela panjev, se nam ni treba bati, da bi imele čebele morda premalo zraka, saj sneg prepušča zrak, čebele pa ga v mirovanju tudi ne potrebujejo veliko. Če imamo nakladne panje na prostem, jih sneg skoraj vsako zimo v celoti pokrije. Nikar ga ne odstranjamo! Prav nasprotno, panje lahko še sami nekoliko prekrijemo s snegom, saj je dober izolator. V neposredni bližini panja se sneg stopi in tako nastane zračna blazina, ki je dober izolator in panj varuje pred vetrom. Na začetku pomladi, ko se sneg začne topiti, ponoči moker sneg zmrzne. Led, ki nastane, moramo odstraniti, še posebno z žrel, saj preprečuje dotok zraka v panj. Led na žrelih zmočimo z vročo vodo, in ko se začne topiti, ga pazljivo odstranimo, očiščeno površino pa obrišemo s suho krpo. V krajih z burjo lahko pred žrela namestimo vetrolove oziroma ščitnike, ki žrela panjev zavarujejo pred burjo, dežjem in snegom.

Priporočljivo je v čebelnjaku nastaviti strup za miši in občasno preveriti, ali ga je dovolj (sam nastavljam strup za miši prek celega leta). Nastavimo lahko tudi različne pasti. Lani sem v enem od čebelnjakov premazal desko velikosti 30 cm x 50 cm s posebnim lepilom za miši. V sredino deske sem dal košček slanine in uspeh ni izostal.

Pozimi torej nimamo dela s čebelami, saj čebelam najbolj pomagamo, če jih pustimo pri miru. Raje preberimo kakšno knjigo o čebelah, saj je strokovne literature precej. Obiščimo tudi kakšno strokovno predavanje, ki ga organizira vaše ali sosednje društvo, udeležimo pa se tudi osrednjega republiškega posvetovanja. Letošnje bo 11. februarja v Polju pri Ljubljani.

Znanost na čebelarskem področju je zelo napredovala. Teorij o tem, kako delati s čebelami, je veliko, vsako leto izvemo kaj novega. Prav zato ni čebelarja, ki bi lahko rekel, da »o čebelah in čebelarjenju ve že vse«. Zdaj je tudi čas za nakup repromateriala ter pripravo vsega, kar bomo potrebovali spomladi in poleti, za izrezovanje satja, kuhanje voska, popravilo satnikov in zažičevanje, za nakup satnic itd.

Na satnikih, iz katerih smo izrezali staro satje, je še vedno nekaj voska, prav tako v kanalih, v katere vstavljamo satnice, čiščenje pa je zamudno. Stare satnike pomočite v vrelo vodo in tako jih boste brez težav očistili, poleg tega pa tudi razkužili.

Tudi gobe, s katerimi dimimo čebele, lahko prekuhamo. Na ta način uničimo črve, ki jih sicer zgrizejo v prah. Gobe lahko pomočimo tudi v stopljen vosek, zaradi česar bodo dalj časa gorele, čebele pa bodo mirnejše.

Za konec pa še tole:

V Metliki je bila oktobra vseslovenska sadjarska razstava, v okviru katere so metliški čebelarji skupaj z drugimi, predvsem belokranjskimi čebelarji pripravili tudi čebelarsko razstavo ter prodajo čebeljih pridel-

kov. Številni obiskovalci so si jo z zanimanjem ogledali.

Neka gospa iz Posavja je izjavila, da med prodajamo predrago (450 SIT/kg), saj pri njih doma prodajajo hojev med po 350 SIT/kg. To je slišal neki drug čebelar in vzrožil...

Res je prava umetnost prodati med po poštenih ceni. Kljub temu se moramo zavestno, da kdor prodaja svoj med prepoceni, ne zna ceniti svojega dela, medvedjo uslugo pa dolgoročno povzroča tudi sloven-

skemu medu, saj je po svoji kakovosti v svetovnem vrhu. Domači med nikakor ne sme imeti enake cene kot uvoženi medovi slabe kakovosti in neznanega izvora.

Med, namenjen prodaji, naj bo v čisti, lični embalaži z nalepko. Odločajte se za uporabo zaščitne znamke (informacije dobite na ZČDS). Kupca poučite o vrsti in kakovosti pristnega slovenskega medu. Pri oblikovanju svojih cen torej upoštevajte najnižje cene medu, objavljene v Slovenskem čebelarju.

»PO BEČELAH SE VIŽEJ!«

dr. MARIJA STANONIK

Tako piše na enem od slovenskih čebelnjakov, pa tudi na letaku, s katerim založba AGENS iz Žirovnice na Gorenjskem s Slavkom Mežkom na čelu vabi častilce Antona Janše, med njimi so prav gotovo tudi čebelarji, k nakupu zbirke treh knjig, ki nam bodo osvetlile osebnost znamenitega čebelarskega učitelja z Dunaja. Prvi dve knjigi sta faksimilirana ponatisa, torej kar se da zvesto ohranjeni podobi knjig, ne le po vsebini, ampak tudi po črkopisu in zunanjem videzu. Tretja knjižica s tremi prispevki pa je pravzaprav komentar prvih dveh. Po letnici izida je prva nemško pisana Janševa knjiga z naslovom: *Des Anton Janscha hinterlassene vollständige Lehre von der Bienenzucht*, Wien 1775. Gre torej za 220 let staro knjigo, izšla pa je dve leti po Janševi smrti (1734–1773). Na njen izid torej ni mogel toliko vplivati Janša sam, ampak predvsem njegovi nasledniki, ki so znali ceniti njegovo velikansko delo na področju čebelarstva. Joseph Münzberg, cesarsko-kraljevski učitelj čebelarstva, prejkone Janšev neposredni naslednik, je v spremni besedi h knjigi zapisal, da »Janša ni bil učenjak, toda po svojem znanju/védenju tem popolnejši mojster«. Knjiga je okusno opremljena in zgledno urejena. Vsaka

nova učna enota je oštevilčena, na koncu pa je dodano še stvarno kazalo in sedem slikovnih prilog.

Iz knjige Marija Terezija in Slovenci zveemo: »Prav iz Kranjske, kjer so že v Valvasorjevem času prizadevno gojili čebele in prodajali 'funt medu po 2 krajcarja', zaradi česar kronist zapisuje, 'kako darežljivo teče in mora teči med v deželi Kranjski', je Marija Terezija poklicala na Dunaj odličnega čebelarja, preprostega kmeta Janšo, da bi postal cesarski učitelj čebelarstva. Ker ni znal nemško, je ob pomoči prevajalca v slovenskem materinem jeziku v cesarskem vrtu učence z vseh koncev cesarstva učil o čebelarstvu. Z njegovim poukom in spisi (ki jih je popravil šolnik Kumerdej) se je začelo novo obdobje v zgodovini čebelarstva« (Lj. 1992, str. 172–173).

Kdo ve, ali se pripomba o jezikovni pomoči ne nanaša na slovenskega jezikoslovca Blaža Kumerdeja, ki je bil rojaku v oporo pri pisanju imenitnih čebelarskih prispevkov. O tem nam skrbno in z ljubeznivo naklonjenostjo poroča **Stane Mihelič** v članku **Anton Janša, življenje in delo**. V njem nam strnjeno, a pregledno in temeljito predstavi prvega cesarsko-kraljevega učil-

telja čebelarstva na Dunaju za časa Marije Terezije kot čebelarskega učitelja, organizatorja čebelarstva in čebelarskega pisca in ne nazadnje po človeški plati. Za slovensko čebelarsko zgodovino je vsekakor pomembno, da ne spregleda deleža Petra Pavla Glavarja in njegovih prizadevanj za izboljšanje tedanjega čebelarjenja.

Druga knjiga omenjene zbirke je Antona Janshaja popolnoma podvuzhenje za vse čebelarje, v Celi 1792. Gre za poslovenjeno različico pravkar opisanega Janševega dela v nemščini. Osemnajst let po izidu prve izdaje ga je »na mnogo prošnjo«, kakor je rečeno na naslovnici znotraj, predstavil »na kranjsko« Janez Goličnik, župnik v Grižah na Štajerskem. Tega pa ni počel »zvesto po črki«, ampak je prevod dopolnjeval s svojim čebelarskim znanjem, bodisi v opombah pod črto ali v dodatku zadaj, pa tudi izpuščanje nekaterih odlomkov priča o njegovi samostojnosti. V »komentarni« knjižici je delo temeljito predstavila Marjeta Humar (Janeza Goličnika popolnoma podvuzčenje za vse čebelarje). Pri tem se sploh ne omejuje samo nanj, ampak s hvalevredno širino prevajalca, morda bi lahko celo rekli prirejevalca Janševega dela, postavi delo v čas in prostor, tako da bralec dobi dokaj nazorno podobo o okoliščinah, v katerih je omenjeni Goličnikov podvig, menda tudi ob spodbudi že omenjenega Blaža Kumerdeja in razsvetljski naklonjenosti celjskega slovenskega tiskarja in knjigarnarja Franca Jožefa Jenka, nastal. Še več. Avtorica v nekaj potezih prikaže tudi druga prizadevanja za umno čebelarjenje pred Janšem in Goličnikom in za njima, ker pa se sama zanima predvsem za reševanje jezikovnih vprašanj s področja leksike, seveda ni mogla izostati vsaj drobna tovrstna analiza.

Vsekakor je razveseljivo, da s primerjalnega vidika P.P. Glavar ni izostal, tako da nam obe navedeni monografsko zasnovani besedili, res ne toliko po svojem obsegu kot po svoji tehtnosti, dajeta vtis, da imata pred seboj zgodovino slovenskega čebelar-

stva – v enciklopedičnem slogu. To potrjuje tudi tretji članek v tretjem zvezku omenjene zbirke, namreč **Čebelarski muzej v Radovljici** izpod peresa Ide Gnilšak. Omenjeni članek je podoben prvima dvema: nabit je s podatki, a vendar z jasno rdečo nitjo o viziji, ki jo želi uresničevati edini slovenski čebelarski muzej.

Sledi še neavtorizirani članek **Čebela kot simbol identitete**, s katerim Gorenjska banka Kranj utemeljuje svojo odločitev, zakaj je prevzela čebelo za simbol svojega poslovanja. Vendar je članek popolnoma etnološko zasnovan, tako da iz njega spet zvemo veliko novega o čebeli.

Prejkone je to tudi zasluga urednika prof. Jožeta Šiferja urednika knjižne zbirke »Pot kulturne dediščine«, oblikovalcu Lucijanu Bratušu pa gre zahvala za lično opremo zbirke. Zavita je v trd ovojni papir in prevezana z motvozom, to pa daje ediciji očarljiv nadih preteklosti. Domiselno je rešeno tudi vprašanje naslovnice. Na levi strani je naslov Goličnikovega prevoda, na desni pa nemški naslov Janševega originala. Glede na to, da je v zvezku s komentarji dodan tudi povzetek o čebeli kot simbolu (slovenske) identitete in prevoda člankov Staneta Miheliča in Ide Gnilšak v nemščino, je zbirka treh knjig lepo darilo ne le za naše prijatelje v tujini, ampak tudi odlična priložnost za promocijo Slovenije, posebej na nemško govorečem ali vsaj nemščino poznavajočem območju. V tem primeru je v ospredju pač desni rob ovojnega papirja in spoštovanju tujejezičnega sogovornika je zadoščeno. Za domače kupce je seveda dostojno in primerno, da jih vabi vzeti knjige v roke slovenski naslov Goličnikovega prevoda.

Skratka, tako lepa in skrbno pripravljena izdaja treh knjig zasluži, da bi jih v svojo knjižnico sprejel ne le vsak slovenski čebelar, ampak prav tako vsak kulturno in slovensko čuteč Slovenec. Tudi iz njih doživimo, da je čebela zares »žlahtna spremljevalka slovenske kulture«.

Bolezni čebel

PREGLEDI ZIMSKIH ČEBELJIH MRTVIC

V Sloveniji opravljajo diagnostiko čebeljih bolezni naslednji laboratoriji:

VETERINARSKA FAKULTETA, Inštitut za gojitev in zdravstveno varstvo rib in čebel, Gerbičeva 60, Ljubljana, tel.: (061) 1259-086, 1258-292;

OBDRAVSKI ZAVOD ZA VETERINARSTVO IN ŽIVINOREJO, Bakteriološki laboratorij, Ormoška c. 28, Ptuj, tel. (062) 771-981;

VETERINARSKA POSTAJA, Lendavska ul. 21, Murska Sobota, tel. (069)21-991;

ZAVOD ZA ŽIVINOREJO IN VETERINARSTVO, Cesta v Trnovlje 181 a, Celje, tel. (063) 34-233;

VETERINARSKI ZAVOD MARIBOR, Šentiljska 109, Maribor, tel.: (062)25-821;

DOLENJSKI POSAVSKI VETERINAR-

SKI ZAVOD, Cesta herojev 78, Novo mesto, tel. (068) 321-259;

KMETIJSKI VETERINARSKI ZAVOD, Pri hrastu, Nova Gorica, tel.: (065) 27-316;

VETERINARSKI ZAVOD PRIMORSKE, Istrska cesta 13, Koper, tel.: (066) 31-044;

ŽIVINOREJSKO VETERINARSKI ZAVOD GORENJSKE, Iva Slavca 1, Kranj, tel.: (064) 212-781.

Cene posameznih storitev so pravzaprav določene enotno za vso Slovenijo, vendar posamezni laboratoriji dajejo čebelarjem popust. Navedena je enotna cena v vseh ustanovah, v oklepaju pa najnižja cena laboratorijskega pregleda s popustom na Živinorejsko-veterinarskem zavodu Gorenjske v Kranju.

	Etnotna cena	Cena s popustom v ŽVZG Kranj (SIT)
Preiskava vzorca mrtvic do 30 čebeljih družin na nose mavost in pršičavost	3.400,00	(2.200,00)
Preiskava vzorca mrtvic do 30 čebeljih družin na nose mavost	1.300,00	(800,00)
Preiskava vzorca mrtvic do 30 čebeljih družin na pršičavost	2.500,00	(1.600,00)
Preiskava na bolezni zalege	3.100,00	(2.000,00)
Preiskava skupnega vzorca drobirja do 30 čebeljih družin	3.100,00	(2.000,00)
Preiskava testnega papirja na varozo	850,00	(500,00)

Laboratorijski pregled zimskih mrtvic opravljajo od 1. novembra do 31. marca. Vsak vzorec mora biti označen z imenom in priimkom lastnika, krajem stojišča in številom čebeljih družin na stojišču. Z več

možnosti za prenos nekaterih čebeljih bolezni je v prevoznih čebelarstvih, pri prodajalcih čebel in v vzrejališčih matic. Zato morajo zdravstvenemu stanju svojih čebel nameniti še večjo pozornost in zagotoviti, da bodo

prevažali oziroma prodajali zdrave čebele.

Pred prevozom čebel na pašo, pred prodajo ali drugačnim odtujevanjem čebel si mora čebelar priskrbeti veljavno zdravstveno spričevalo, ki zagotavlja, da so bile čebele med pregledom klinično zdrave. Pristojni veterinar bo potrdil zdravstveno stanje čebel na podlagi laboratorijskega izvida zimskih mrtvic, negativnega kliničnega izvida pri pregledu čebelje zalege na hudo gnilobo čebelje zalege, *pestis apium* in da so bile čebelje družine spomladi oziroma jeseni zdravljene proti varozi. Čebelar naj po svojih možnostih poskrbi, da v čebelnjaku ne bi izbruhnila poapnela zalega, *ascosphaerosis*, saj na ta način lahko prispeva k zmanjševanju količine spor v okolici čebelnjaka.

O trajanju veljavnosti potrdila o zdravstvenem stanju čebel in izdajanju le-tega v letu 1995 bo več znanega prihodnji mesec, nova zakonodaja na področju zdravstvenega varstva čebel pa bo sprejeta do konca leta 1995. Čebelar, ki želi svoje čebele prepeljati na pašo, se mora najprej prijaviti čebelarскому društvu na določenem območju oziroma tamkajšnjemu pooblaščenemu upravljalcu pasišča in dobiti soglasje od pristojnega veterinarskega inšpektorja.

Za laboratorijski pregled zimskih mrtvic na pršičavost, *acariosis*, s stojišča, na kate-

rem je do 30 čebeljih družin, naberemo po 100 čebeljih mrtvic izpred panjev, z vzletne deske in s tal. S stojišča z več kot 30 čebeljimi družinami, vzamemo 200 čebeljih mrtvic. Vzorec zapakiramo v kartonsko škaflo ali kuverto, ki prepušča zrak. V čebelarstvu z več stojišči moramo vzeti vzorec z vsakega stojišča posebej.

Če žive čebele kažejo znamenja suma za pršičavost (lezejo pred panji ne morejo vzleteti, kljub temu da smo jih ogreli s toplo sapo), jemljemo za vzorce živih čebel. Narava in potek bolezni sta vezana na zimsko obdobje, zato so izidi preiskav verodostojni in realni samo po pregledu dolgoživečih zimskih čebel. Ob vsakoletnih pregledih odkrivajo nova žarišča pršičavosti. Omenimo, da so lani to bolezen odkrili kar v 11-tih čebelarstvih v Sloveniji.

Za pregled na nose mavost naberemo čebelje mrtvice s podnic panjev. Če so jih čebele ob čistilnih izletih že odstranile, na panjskih bradah ulovimo in usmrtimo starejše – izletne čebele. Iz vsakega panja vzamemo 10 do 20 čebel, za skupni vzorec določenega stojišča pa jih lahko združimo. Čebelarji pa lahko pošljete vzorce na pregled nose mavosti tudi pozneje v spomladanskem obdobju.

Veterinarsko svetovlana
služba za čebelarstvo
mag. Mira Jenko-Rogelj

MEDNARODNI SIMPOZIJ APIMONDIJE O REJI ČEBEL BO NA OTOKU VISU OD 19 DO 26 APRILA 1995

Agronomska in Veterinarska fakulteta univerze v Zagrebu v sodelovanju s Čebelarско zvezo Hrvaške in pod pokroviteljstvom Apimondije bodo organizirali mednarodni simpozij o vzreji čebel na otokih od 19 do 26 aprila 1995 na otoku Visu.

Teme simpozija bodo: Modeli vzreje matic, selekcija, odpornost proti varoi, čebela in okolje in drugo.

Prijave sprejemajo do 1. februarja 1995. Kotizacija za simpozij je za udeležence 100 DEM, stroški hotela pa 395 DEM na osebo.

Vse informacije o prijavi in plačilu lahko dobite na tajništvu simpozija na naslovu, g. Lada Bučič, Zrinjevac 16, 41000 Zagreb, Hrvaška, tel. 00385-41-427611, 00385-41427612, fax: 00385-41-427911

Prof. dr. Nikola Kezić

Izkušnje naših čebelarjev

GLEJ, ROJ JE PRILETEL

MARJAN DEBELAK

Z roji, ki odletijo, nimam izkušenj, ker sem imel že dolgo vrsto let matice v obdobju rojenja varno shranjene za matično rešetko v zakladi. Pišem v preteklem času, ker nameravam letos svoje malo čebelarstvo v celoti preusmeriti na čebelarjenje z lésico. Dosedanji poizkusi so me prepričali, da bo to najbolje, saj je tako čebelarjenje najpreprostejše, čebelar pa ima dovolj časa in svobode še za druga opravila. Hkrati je še vedno tudi dovolj učinkovito oz. donosno.

Več izkušenj pa imam z roji, ki priletijo od bogsigavedi kod v nastavljen panj. Da ne bo nespornazuma, te izkušnje nimajo prav nič skupnega z reklamami o privabljanju in lovljenju tujih in domačih rojev.

Začelo se je tako kot že toliko zanimivih in koristnih čebelarskih izkušenj ter domislil, seveda pri prijatelju Igorju Franciču. Na njegov vrt je pred leti v prazen panj, ki je z odprtim žrelom stal v vrtni ropotarnici priletel roj. Ob tem dogodku sem se domislil, da bi kazalo poizkusiti, ali se kaj takega lahko zgodi tudi bolj načrtovano pri meni na Bledu.

Drugo leto sem že ob začetku rojilnega obdobja (konec aprila) poiskal prostor, na

katerem sem postavil neko odvečno, že rabljeno zaklado. Zaklada se mi je zdela najbolj podobna drevesnemu duplu, pa tudi po velikosti se je ujemala z razmeroma ozko polico. Polica je bila sprva namenjena za rože (gorenjske nageljne), za katere je mama našla prostor na vhodni stranski steni čebelnjaka. Vsak dan je iz čebelnjaka vzela stol, ga postavila pod polico, stopila nanj in zalila rože. To je bil eden od njenih prispevkov k lepoti čebelarjenja, ki ga je moški del družine tedaj vse premalo cenil, a se je kljub temu hvalil z njim. Že nekaj let pa je bila ta polica prazna, ker mama ni več zmogla telovadbe pri zalivanju.

V zaklado, ki sem jo hitro usposobil za samostojni panj z žrelom, sem vstavil prazne tridelne satnike z nastavki satnic. V sredino sem postavil delno zgrajen sat. Vsa notranjost zaklade je lepo dišala po vonjih iz panja. Nič umetnega, torej.

Sprva ni bilo nobenega zanimanja čebel za to novo pridobitev ob čebelnjaku. Ker je bil panj nastavljen na takem mestu, da sem ob vsakem obisku čebelnjaka šel mimo njega, sem dobro vedel, kaj se dogaja ali kaj se ne dogaja. Kot rečeno, dolgo ni bilo nič. To me je začelo nekoliko jeziti in sem

Prostor za lovilni panj sem našel na odsluženi polici pri vratih v čebelnjak. Foto: M. Debelak

Roj je priletel z neba za čebelnjakom in žel občudujoče poglede. Lani sta tako priletela kar dva roja. Foto: M. Debelak

izsilil več življenja okoli tega panja. Ob žrelo sem z noževno konico nanese par kapljic medu. Seveda sem s tem kmalu privabil nekaj čebel, ki so najprej pospravile med, nato pa še raziskale panj, ali je v njem še kaj užitnega. To sem nekajkrat ponovil. Čebel, ki bi jih zanimalo samo lepo stanovanje, pa ni bilo.

Ko sem že izgubil upanje, se je vendarle obrnilo. Kar na lepem sem nekega dne ob obisku čebelnjaka opazil tolikšno spremembo, da mi je zaigralo srce. Čebela, dve in še več, so na poseben način priletavale, se živčno smukale okoli žrela in zginjale v notranjost panja. Tako ogledovanje se je stopnjevalo z vedno številčnejšimi izvidnicami. Jasno mi je bilo, da so to prave rojne izvidnice in nič drugega. Le kdaj in kako bo priletel roj, je bilo odslej osrednje vprašanje. Kar prilepil sem se na opazovalno mesto pred nastavljenim panjem. Kljub mojemu potrpežljivemu čakanju pa tisti dan ni bilo roja. Vrvenje čebel-izvidnic pred panjem je na večer ponehalo. Že takoj na začetku pa je bilo opaziti, da izvidnice panj tudi stražijo in ga branijo pred osvajanjem drugih. Izvidnice, ki so se zadrževale na panju ob žrelu, so vsako na novo priletelo čebelo pregledale in kakšno sumljivo tudi odločno in brezobzirno nagnale. Podobno, le še odločneje, kot se to dogaja pred žreli naseljenih panjev.

Drugi dan, takoj zjutraj, okoli panja ni bilo življenja. Ko pa se je ogrelo, so spet priletele stare znanke. Vse je potekalo kot prvi

dan, le z večjim številom izvidnic. Opaziti je bilo, da panj tudi čistijo, ker so odnašale drobir. Tudi drugi dan je minil, roja pa še vedno od nikoder. Tretji dan je bilo podobno, le da je bilo moje potrpljenje vse manjše. Domači so me vljudno razumeli, ker sem še vedno taval okoli čebelnjaka v taki razdalji, da mi ni moglo nič pričakovanega uiti. Imel sem pripravljen fotografski aparat in celo daljnogled. Vsem, ki so me hoteli poslušati sem govoril, da danes, tretji dan, bo pa roj zagotovo priletel, saj je izvidnic že toliko, kot da bi bil panj že naseljen.

Okoli dveh popoldne sem imel obči tek, da je čebel nenadoma precej manj okoli panja. Na, sem si mislil in kar zazeblu me je, z rojem ne bo nič, ga je že kdo drug našel in ogrebel. Tedaj pa se počasi zavem, da že nekaj časa nenavadno vrši v zraku za čebelnjakom. In glej ga zlomka! Roj je priletel! Na ves glas, iz dna duše sem klical vse bližnje, naj za božjo voljo pride o pogledat to čudo, ki je priletelo iz neba.

Roj se ni prav nič obotavljal, kajti izvidnice so dobro opravile svoje delo! Verjetno so mu šle malo prej, ko sem pred žrelom nastavljenega panja opazil manj čebel, nasproti tudi tiste, ki so bile ta čas v panju.

Na panj, ki je bil še minuto prej videti zapuščen, so deževale kaplje prašičih čebel in se zlivale v curke. Vse obrnjene proti žrelu, šumeče in vonjajoče (ali veste, kako roj diši?), so privabljal in usmerjale družice v novo domovanje.

Postavil sem se skoraj tik pred panj in

gledal, kaj se dogaja. Vse okoli mene je šumelo, kot bi bil sredi slapa in rojne čebele kot metulji brez strupenih žel so mi mimo-grede sedale po glavi in obleki. Pritiskal sem na sprožilec fotoaparata, vendar slika, žal, pokaže le malo tistega, kar se je v resnici dogajalo.

Za hip sem videl prileteti matico na steno panja ob žrelo! Pogled za bogove! Nekoliko se je obotavljala, preden je iz sveta svetlobe in svobode gibanja odletela v temno skrivnostno domovanje.

Imel sem občutek, kot da se mi film o rojenju vrti v nasprotni smeri: ne iz panja, temveč vanj rojijo čebele!

Še so priletavale zamudnice in vse hitreje smukale v panj, iz katerega je gotovo dišalo po matici.

Umirilo se je. Čebele so pri žrelu začele uveljavljati ustaljeni red. Stražarsko mesto, orientacijski ogledi, pa tudi prvi delovni poleti. Za prileteli roj se je začel prvi delovni dan. Kaj vse se dogaja v panju, si čebelar lahko predstavlja: vrhunsko inženirsko delo pri graditvi satovja, vzreja mladega rodu, predelava nektarja in cvetnega prahu ter še veliko drugega.

To je zgodba o mojem prvem priletem roju. Nato so vsako leto na isto mesto prihajali še drugi, včasih celo po trije. Vsi prileti rojevi so potekali zelo podobno. Ko sem se po pregledu zalege čez nekaj

Rojne čebele so že večinoma v panju, nekaj pa še tudi pred in pod panjem. Foto: M. Debelak

tednov prepričal, da roj ni prinesel kake kužne bolezni, sem ga ob priložnosti oddal začetniku ali čebelarju, ki je rabil pomoč. Sicer pa je tak roj v jeseni okrepil domače družine.

ČEBELARSKA RAZSTAVA V ROGAŠKI SLATINI

inž. FRANC ŠIVIC

Pogled v notranjost razstavnega prostora. Foto: F. Šivic

Na razstavo sta vabila tudi dva plakata. Foto: F. Šivic

Živimo v času, ko nas bolj kakor čebelje bolezni in slabe paše tarejo skrbi, kako prodati čebelje pridelke. Vse kaže, da nekatere čebelarje zajema prava panika, saj med razprodajajo pod ceno, samo da se ga znebijo.

Zato je pozornosti in pohvale vredna vsaka akcija, bodisi posameznikov ali čebe-

larskih organizacij, ki širši javnosti predstavlja pomen čebeljih pridelkov v vsakdanji zdravi prehrani in s tem poveča njihovo prodajo. Če so med poslušalci tudi tuji turisti, ki prihajajo k nam na zdravljenje, je pomen propagandne akcije še večji.

Tega se dobro zavedajo člani Čebelarskega društva Rogaška Slatina, zato so letos v središču zdravilišča od 9. do 11. septembra pripravili prodajno razstavo medu in drugih čebeljih pridelkov, ob tem pa so prikazali tudi najpomembnejšo čebelarско opremo. Razstava je bila v pivnici, v katero hodijo gostje iz vseh hotelov zdravilišča že navsezgodaj pit predpisane odmerke mineralne vode. Zato je bilo okoli čebelarjev in razstavljenih predmetov od jutra do večera zelo živahno. Prodaja je cvetela. Najbolj pestro ponudbo je predstavil predsednik društva in osrednji organizator razstave, poklicni čebelar Silvo Posl iz Čače vasi. »Če bodo obiskovalci tudi jutri toliko kupovali kot danes, mi bo na koncu še medu zmanjkalo,« mi je zaupal predsednik, pri tem pa ni mogel skriti zadovoljstva.

V soboto zvečer so v pivnici pripravili tudi predavanje z diapozitivi o pridelovanju medu, cvetnega prahu, voska, matičnega mlečka, propolisa in čebeljega strupa, in sicer v slovenščini in italijanščini.

Prireditve je v vsakem pogledu dobro uspela, zasluga za to pa pripada predvsem članom Čebelarskega društva Rogaška Slatina, pa tudi vodstvu zdravilišča, ki je

Skupina najprizadevnejših organizatorjev čebelarске razstave pred pivnico mineralne vode v Rogaški Slatini. Foto: F. Šivic

SLOVENSKI ČEBELAR

GLASILO ČEBELARSKIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE

XCVI. LETNIK

Urednik
prof. Janez Mihelič

IZDAJA ZVEZA ČEBELARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Ljubljana 1994

KAZALO

Babnik Jože:		Jenčič Vlasta:	
Kako pomagati lačnim družinam	75	Novi čebelarški knjižici na pot	109
Kdaj nastavljam in prestavljam v AŽ panjih	138	Zakaj priporočamo bayvarol?	81
Borštnik Rok:		Jenko Mira:	
Čebelarstvo tekmovanje	199	Poročilo o delu veterinarsko svetovalne službe	175
Božič Janko:		Pregled zimskih mrtvic	139
Let roja	271	Keber Elica:	
Ob ameriškem čebelarstvu raziskovalnem kongresu	66	Nekateri obupujejo, M. Čepe pa se prilagaja in širi čebelarstvo	9
Bukovšek Alojz:		KIS:	
Matice in njihova uporaba	129	Vzrejevalci matic v letu 1994	340
Debelak Marjan:		Kladnik Viktor:	
Čebelice sester karmeličank	333	Delovno in slovesno – ob 60-letnici ČD Sevnica	217
Nov način čebelarjenja	268	Ko ajda cveti – se med ne cedi	185
Rezultati letošnjega zakladnega čebelarjenja na Bledu	297	Zdravje čebel je najpomembnejše	342
Debevec Marko:		Kleindienst Slavko:	
Še o kuhi voščin in njeni donosnosti	69	Izlet slovenjebistriških čebelarjev	87
Flac Ivan:		Klemenčič Vera:	
Še nekaj o čebelarstvu Franca Kirarja	208	V pripravi so smernice za ekološko čebelarstvo	250
Golec Sonja:		Krebs Janez:	
Stefan Bratuša – osemdesetletnik	188	Kako zagotoviti finančna sredstva za delo ČD	144
Gornik Franc:		Kresal Dušan:	
Zaščita izletne odprtine	241	Poročilo o delu prof. dr. Jožeta Riharja v slovenskem čebelarstvu	141
Gregorc Aleš:		Leskovar Marjeta:	
Obisk veterinarjev na inštitutu v Vidmu	241	Najstarejši nemški čebelarški muzej	40
Posvet o ugotavljanju kakovosti medu	331	Ličen Lojze:	
Raziskovalno delo na področju patologije čebel	47	AŽL panji v majhnih čebelnjakih na kolesih	54
Herbst Pavle:		Marolt Franci:	
Otroci o »Zaščitimo okolje in čebele«	263	Posavsko tekmovanje in posvet v Pišecah	248
Horvat Matjaž:		Marošek Franjo:	
Elektronski senzor za med	201	Izlet čebelarjev ČD Vojnik	316
Janžek Franc:		Maver Stanko:	
70-letnica čebelarstva društva Rogaška Slatina	180	80 let Franca Farazina in 50 let njegovega čebelarjenja	85
Jelenc Janez:		Meglič Milan:	
Bomo tudi gnolobi pustili odprta vrata	86	Čebelarjeva opravila v juliju in avgustu	203
Čebelarjenje v Švici	44	Meglič Milan:	
Čebelarjenje z varozo	182	Čebelarjeva opravila v aprilu	102
Majhen korak naprej v promociji slovenskega čebelarstva	40		
Poročilo o delu veterinarske službe za Gorenjsko	336		
Uporabljajmo preizkušene načine	177		

Čebelarjeva opravila v decembru	323
Čebelarjeva opravila v februarju	38
Čebelarjeva opravila v januarju	3
Čebelarjeva opravila v juniju	168
Čebelarjeva opravila v maju	131
Čebelarjeva opravila v marcu	67
Čebelarjeva opravila v novembru	290
Čebelarjeva opravila v oktobru	261
Čebelarjeva opravila v septembru	227
Kaj čakamo?	140

Mehler J.:	
Ugotavljanje spor Bacillus Larvae v medu	77

Mihelič Janez:	
17. republiški čebelarški seminar	97
43. redna letna skupščina ZČDS	161
60-letnica ČD in sadjarska razstava v Metliki	326
Dnevi medu v Polhovem Gradcu	279
Obisk čebelarskega inštituta v Pekingu ...	10
Poslikan čebelnjak v galeriji Slavka Avsenika	306
Ptujski čebelarji ob 90-letnici prvega ČD na Štajerskem	292
Slovenski čebelarji na obisku čebelarjev v Nemčiji	232
Srečanje čebelarjev podonavskih in slovenskih držav na Slovaškem	257
Svetovni čebelarški kongres bo leta 1995 v Švici	349
Štajerski čebelarji ob 100. obletnici rojstva Franca Kirarja	49
Uvodnik	193
Uvodnik	289
XVII. srečanje in tekmovanje mladih čebelarjev	194
Za uspešno trženje sta potrebni iznajdljivost in kakovost izdelkov	16

Mižigaj Aleš:	
Medexovih 40 let uspešnega poslovanja	24

Novak Anton:	
Čebelarstvo na kmetijskem sejmu v Gornji Radgoni	335

Novak Jože:	
Skupna prodajna razstava v Ljubljani	25

Orel Srečko:	
To je moje zadnje predavanje	218

Pavlič Jože:	
Prvo čebelarstvo veselje	65

ČD H. Peternel:	
Izlet celjskih čebelarjev	249

Plut Stane:	
Z občnega zbora ČD Semič	187

Poklič Milena B.:	
Dišeče sladka razstava	314

Poklukar Janez:	
Slovenski vzrejevalci matic v spomin A. Janši na Dunaju	300
Vtisi z 41. zasedanja čebelarskih inštitutov v Nemčiji	135

ČD Moste Polje:	
Strokovna ekskurzija čebelarjev na Madžarsko	281

Predalič Ciril:	
Poročilo z zadnje seje UO ČD Barje	23

Prevodi:	
Amitraz	19
Cvetni prah hrana za čebele in ljudi	239
Čebelarstvo na Malaviju	19
Čeljustni feromon matice	213
Dodajanje matic s pomočjo umetnega matičnika	81
Glivica Ascosphaera apis preprečuje obe vrsti gnilobe zalege	212
Kalifornijska čebelarška razstava je doživela velik uspeh	274
Nadzorovanje bolezní	214
Ne skrbi, bodo dobre volje!	215
Nov videofilm o vzreji matic	310
Novi plastični matični lončki	310
Novice iz čebelarskega sveta	216
Novost na knjižnem trgu	309
Občutljivost B. Larvae na teramicin	311

Olje oljne repice – zdravilo proti varozi?	19
Opazovanje gozdne paše v zgornjem Pfalzu in vzhodni Bavarski	307
Opraševanje kmetijskih kultur z žuželkami	310
Pijane čebele	19
Poraba časa pri izrezovanju satja iz satnika	82
Preprečevanje poapnele zalege	243
Raziskave medu so »tržno« uspešne	311
Razmere na trgu medu po svetu	343
Recepti	275
Svetovni trg z medom	210
Tehnološke lastnosti matic glede na njihovo starost	211
Univerzalna čebelja paša	344
Zeliščni med	210
Zimske zaloge obnožine in zgodnji spomladanski razvoj čebel	275

Ribič Gašper:	
Če imaš srečo	338

Rihar Jože:	
Ob 220. obletnici smrti Antona Janše	20
Ob 220. obletnici smrti Antona Janše	56
Ob 220. obletnici smrti Antona Janše	83
Ob 220. obletnici smrti Antona Janše	111

Rojina Rudi:	
Spomin na Franciška Rojino	58

Runtas Milan:	
Analiza ankete	34

Letno poročilo ZČDS 1993	112	Pismo iz Sarajeva	48
Nemoč argumentov v boju z birokracijo	276	Pojasnilo avtorja	76
Poročilo o razdeljevanju sladkorja za krmiljenje čebel	350	Prevažanje nakladnih panjev	70
Povzetki razprav na regijskih posvetih ČD	57	Zgodnje medenje	242
Vlada je ugodila prošnji ZČDS za cenejši sladkor	225	Šnajder Jože:	
Vzorci zaščitnih trakov na ovitku	339	Kako onesnažen zrak vpliva na čebeljo družino	172
Rupnik Srečko:		Kako po novem proti hudi gnilobi	106
Izlet članov OČZ Ptuj	186	Tomšič Ivan:	
Ptujska čebelarja premeta odličje Antona Janše	219	Letos mineva 120 let od rojstva Antona Žnideršiča	351
Sajevac Stane:		Vajavec Janez:	
Izločanje voska pri različnih vrstah čebel	110	Kako povečati učinkovitost zdravljenja poapnele zalege	5
Pet minut za čebelarje na radiu Maribor	247	Veterinarska služba:	
Senegačnik Edi:		Ali že veste?	220
O letošnji medeni beri	321	ČD Velenje:	
Umri je Alois Tropper	312	Otmar Blatnik – častni predsednik ČD Mlinšek	283
Senegačnik Jurij:		Vidmar Magdalena:	
Med – zdravstvena neoporečnost in kakovost	264	Delo komisije za bolezni čebel na kongresu v Pekingu	42
Sevčnikar Stane:		Zdravstveno varstvo čebeljih družin v vzrejevališčih	229
Moral sem moriti	240	Vidrih Tone:	
Skok Marjan:		Električne ograje za varovanje čebeljakov pred medvedi	73
Drobtinice z letošnjega kongresa Apimondije	15	Zaletel Pavel:	
Grenak sladkor za čebelarje	276	Slovesna čebelarska obleka, da ali ne?	200
Novoletna poslanica čebelarjem	2	Prvi izletni dan	51
Proslava 75-letnice ČD Zagorje	147	ZČDS:	
Skrť Ivan:		Čebelarski izlet v Nemčijo	119
Dejavnosti ČD Ilirska Bistrica	315	Informacije o čebeljih pašah	120
Stanonik Marija:		Letna članarina za leto 1995	313
Čebela – žlahtna spremljevalka slovenske kulture	183	O zbiranju članarine za leto 1995	348
Čebela – žlahtna spremljevalka slovenske kulture	244	Obvestila	313
Čebela – žlahtna spremljevalka slovenske kulture	22	Poverjeniki za pasišča	121
Strmole Barbara:		Poverjeniki za pasišča	150
Delo veterinarja – svetovalca na Primorskem	231	Pred občnimi zbori	313
Struna Ljubo:		Prijave za XVII. srečanje in tekmovanje mladih čebelarjev	120
Občni zbor ČD Borovnica	87	Razpis za predloge in odlikovanja	313
Sušnik Marjeta:		Seznam predavateljev za sezono 94/95	352
Invertaza – rešitev za kristaliziran – cementni med?	18	Vabilo na 43. letno skupščino ZČDS	120
Šivic Franc:		Vabilo na XVII. republiški čebelarski seminar	33
Ali se jelki (hoji) vrača življenje?	273	Zdešar Pavle:	
Dve zanimivosti iz Trnovškega gozda	46	Še o razstavi čebelarske opreme v Polju	145

znalo prisluntniti potrebam krajevnih čebelarjev. V naši domovini je še dosti večjih ali manjših turističnih krajev, v katerih bi lahko

organizirali podobne razstave. Naj nam bo rogaški primer spodbuda za podobne akcije po vsej Sloveniji.

SEMINAR O ISKANJU ČEBELJIH PAŠ

FRANCI MAROLT

Lani poleti je ZČDS pripravila seminar o iskanju in izrabi gozdnih čebeljih paš, vodil pa ga je gospod Pavle Zdešar. Seminar je bil sestavljen iz dveh delov: teoretičnega in praktičnega dela na terenu.

V teoretičnem delu seminarja je gospod Zdešar izčrpno opisal povzročitelje gozdnega medenja, njihove lastnosti ter načine odkrivanja in ugotavljanja možnosti za medenje. Ob tem je opozoril na napake, ki se pojavljajo pri izrabi gozdnega medenja. Največji sta prevažanje čebel brez poprejšnjega temeljitega preverjanja možnosti za medenje in nepravilna izbira stojišč (stojišče naj bi bilo na ustrezni nadmorski višini, v brezveterju, obrnjeno proti vzhodu in primerno oddaljeno od že zasedenih mest). Da so te napake kar pogoste, je bilo videti tudi na naši poti od Ljubljane do mariborskega Pohorja.

Na omenjenem območju smo se večkrat ustavili ter ob pomoči gospoda Zdešarja iskali in spoznavali povzročitelje gozdnega medenja. Resnici na ljubo, ni nas bilo malo, ki smo nekatere proizvajalce mane videli prvič. (Nič čudnega potemtakem, da se v

Vodja opazovalno napovedovalne službe gozdnega medenja g. Pavle Zdešar pri odvzemu vzorca na smreki. Foto: F. Marolt

Pri iskanju čebeljih pasišč je dobrodošel atlas Slovenije. Foto: F. Marolt

Udeleženci seminarja pred kontejnerjem g. Saražina iz Kranja. Foto: F. Marolt

VPRAŠANJA – ODGOVORI

Vprašanje: Čebelarim šele drugo leto (sem član ČD Litija), zato se mi seveda zastavlja vrsta vprašanj. V knjigi Čebelarstvo, 1984, sem na strani 184 prebral, da je prezimovanje čebel pri odprtih zgornjih in zaprtih spodnjih žrelih boljše in da ga uporabljamo pri vseh panjskih sistemih, če je le mogoče. Zanima me, ali tako prezračujemo tudi pri AŽ panjih, kdaj zapremo spodnje žrelo, kdaj ga spomladi odpremo in kako je s tem pri enoetažnem in dvoetažnem prezimovanju.

Za odgovor se vam najlepše zahvaljujem.

N. M., Sternenova - Ljubljana

Odgovarja Pavel Zaletel:

Ker bo odgovor verjetno zanimiv tudi za druge začetnike, vam bom obširneje odgovoril. Torej ne samo če, kdaj in kako, ampak tudi zakaj.

Da čebelja družina dobro prezimi, mora biti zdrava in močna, imeti mora mlado matico in dovolj kakovostne hrane. Povprečno nizka zimska temperatura močni čebelji družini ne škoduje. V Skandinaviji so za poizkus čebelje družine zazimovali v nakladnih panjih, v katerih so podnicam odstranili tla. Čebele so zelo dobro prezimile, le poraba hrane je bila občutno večja. Ne smemo pozabiti, da zazimljenim čebelam najbolj škodujeta vlaga in preprih, vendar ju je zelo težavno ali skoraj nemogoče iz panja povsem odstraniti.

Srednje močno ali močno družino zazimimo v dveh nakladah. Kadar taki družini popolnoma zapremo spodnje žrelo in od-

panjih najdemo le kakšna dva odstotka mane!) Spotoma smo pokramljali in izmenjali izkušnje.

Zadovoljni s seminarjem in obogateni z novim znanjem smo se v poznih večernih urah napotili proti Ljubljani. Ob tem je škoda le, da takšni in podobni seminarji niso organizirani pogostejše in da se jih ne udeleži večje število čebelarjev, še zlasti prevažalcev.

premo zgornje pomožno, v panju skoraj ne bo vlage in potemtakem tudi ne plesnivega satja, vendar bodo sunki vetra pihali skozi ozko žrelo naravnost v gornji del gnezda – gruča. To je seveda takrat, kadar ima družina od 18 do 20 kg hrane. Pri večji zalogi hrane, ko je družina pomaknjena nižje, pa sunki vetra ohlajajo zaloge medu nad gnezdom in tudi to za družino ni dobro. S tem seveda tudi pticam brez potrebe odpremo res lepo »izložbo«. Ni rečeno, da si bodo ptice postregle, gotovo pa bodo motile družino.

V panju pa lahko odpremo le pomožno žrelo na pokrovu. V tem primeru bo zaradi majhnega dotoka svežega zraka del satja še vedno vlažen in plesniv. Ob otoplitvi se bodo čebele v dneh trebitve gnetle skozi ozko žrelo in po izletu posedale okoli spodnjega, to je glavnega žrela, kajti tudi pozimi ne pozabijo starega vhoda v panj. Poleg tega smo čebelam onemogočili tudi čiščenje podnice oziroma odnašanje mrtvic. Na ta način jim torej dušimo čistilni nagon, zato tudi to ni najboljši način prezračevanja. Seveda vse to odpade, če smo ob čistilnem izletu na stojišču in pravočasno odpremo spodnje žrelo.

Kako je z zazimljenjem družin v AŽ panju? Vemo, da je v panju največ vlage, če so družine močne, pri slabih družinah pa vlage ni. Zakaj? Ugotovili so, da kilogram porabljene hrane povzroči izločitev kilograma oz. litra vode. Poleg tega čebelja družina odda še določeno količino toplote, ki jo rabi za svoje ogrevanje in ne za

segrevanje zraka v panju, čeprav se seveda zgodi tudi to. Ker je pri šibki družini poraba hrane manjša (pri tem ne mislim na porabo hrane na določeno količino čebel, ampak na panj kot celoto) kot pri močni, je lahko dotok svežega zraka tolikšen, da z lahkoto posuši odvečno vlago. Že pri srednje močnih družinah je to seveda drugače. Če v panju zapremo glavno žrelo, odpremo pa mediščnega, tako da je možen dotok svežega zraka v plodišče, v panju navadno ni vlage, saj sproti odteka iz panja oz. se sproti suši. Sunkom vetra nad gnezdom se lahko izognemo tako, da na matično rešetko, nekaj centimetrov pred mediščnim žrelom, namestimo težko leseno oviro, ki blaži sunke vetra. Problem nastane šele na izletni dan, če seveda takrat nismo pri čebelnjaku. Navadno se takrat čebele vsujejo iz vseh panjev. Ko se po otrebitvi vračajo v panj, se usedajo okoli spodnjega žrela. Tega še niso pozabile. Ker je do sosednjega mediščnega žrela enako daleč kot do domačega, se čebele iz različnih panjev mešajo. O drugih nevšečnostih sploh ne govorim. Verjetno boste to naredili le enkrat in nikoli več. Pri panjih, ki imajo glavno žrelo v medišču, tega seveda ni.

Torej, kako zazimiti?

Za to zimo bo odgovor seveda več kot prepozen. Za prihodnjo zimo bi vam priporočal, da pri srednje močnih družinah še pred dokončnim jesenskim krmljenjem odvzamete prvi in deseti sat ter ju zamenjate s satnico. Sredi oktobra iz panja odvzamete matično rešetko in obe satnici. Ko se čebele prvič stisnejo v gručo, na nosilne palice v

medišču položite leseno rešetko. To zbijete iz petih (lahko tudi več) centimetrov debelih podolžnih in dveh prečnih letvic. Rešetka naj bo nekaj milimetrov ožja od matične rešetke. Če boste pozneje čebele odeli s papirnatim opažem, naj bo ta tako dolg in širok, da z enim kosom pokrijete rešetko in plodiščno okence. Najbolje in najceneje je, da od 15 do 20 listov časopisnega papirja narahlo zlepitate in skrojite na ustrezno velikost. Ta papir bo tudi kot nekakšen pivnik vpil vlago, ki se bo zadrževala nad sati. V tako urejenem panju bo zrak lahko krožil okoli satov z medom in čebelami, sušil vlago in se mešal z zunanjim zrakom. Ta način ni brezhiben, a je dober. Seveda to velja za srednje močne družine.

O zazimitvi čebel v medišču ste podrobno pojasnilo prebrali v isti knjigi na strani 122. Zazimitev res močnih družin v obeh etažah je podobna zazimitvi čebel v nakladnih panjih. Prek poletja in jeseni je treba doseči tak razvoj družine, da bodo v resnici močne. To pa niti za bolj izkušene čebelarje ni tako preprosto.

Upam, da po vsem povedanem lahko že sami presodite, kako čebele prezimijo v medišču ali v obeh etažah AŽ panja, če je spodnje žrelo zaprto, zgornje pa odprto.

Kdaj zapremo spodnje žrelo? Tedaj, ko nastopijo tako nizke temperature, da se čebele stisnejo v gručo in ne izletavajo več. Obvezno pa jih moramo odpreti pred izletnimi dnevi in tik pred spomladansko otoplitvijo, ko začnejo čebele redno izletavati.

Pa veliko uspehov pri čebelarjenju vam želim!

Ko februarja matica zaleže jajčeca, čebele že potrebujejo več vode, če v panju ni prepriha jo nekaj dobijo na stropu, kjer se nabira kondenz. Foto: A. Kečkeš

ŠE O KRMLJENJU ČEBEL

MARJETA SUŠNIK

Na severozahodu Slovenije, na Koroškem, smo željni vsake strokovne informacije. Tako sem z velikim zanimanjem prebrala oba članka o obisku čebelarjev v Nemčiji in Avstriji. Prebrala sem, da Nemci uporabljajo za krmljenje invertni sirup. Zadržena pa sem bila, da znani avstrijski čebelar inž. Josef Ulz krmi čebele s sladkorno (saharozno) raztopino v razmerju 2:3, torej s 60-odstotnim saharoznim sirupom, saj je po moji sodbi v njem za čebele še prevelik delež vode (sicer gostejšega saharoznega sirupa z manj vode pravzaprav ni mogoče pripraviti).

Tudi letos sem zazimila čebele s 70 do 75-odstotnim invertnim sirupom. Kljub izdatni gozdni paši nisem imela težav s cementnim medom niti s kristalizacijo medu.

V razmerah, v kakršnih delam invertni sirup in pogačo, me ves čas preganja misel, kako dokazati invertiranje-navzočnost glukoze in fruktoze. Domislila sem se, da sladkorni bolniki za dokaz glukoze v

urinu uporabljal testne lističe. Če se saharoza razgradi v glukozo in fruktozo, je testni listič modro obarvan. Tak način dokazovanja invertiranja izvede lahko vsak čebelar, če si v lekarni kupi testne lističe.

Preizkusila sem tudi način krmljenja s 5-litrskimi posodami (pet kg in pol 70-odstotnega inv. sirupa), ki jih v Kolinski uporabljajo za polnjenje sadnega sirupa. Posodo sem potisnila v medišče, v njeno odprtino sem do dna potisnila mrežast tulec ali pa jo prekrila z gosto mrežo in posodo obrnila z odprtino navzdol. Posodo sem lahko dala v medišče samo tako, da sem odstranila tri do štiri sate. Čebele so jo v tednu dni izpraznile. Majhna težava je v tem, da se na posodi naberejo čebele in sem tako lahko novo posodo dodala šele čez dva dni, ko so se čebele umirile. Zanimivo bi bilo slišati mnenje izkušenih čebelarjev o tem, kako krmijo svoje čebele in kakšne so njihove posode. Menim, da takšne 5-litrške posode lahko brez težav uporablja vsak čebelar!

Iz tuje literature

ČEBELARSKI POGOVORI

Pelodno pašo si lahko izboljšamo tudi čebelarji sami s sajenjem ustreznih rastlin. Posnetek je z zadnje republiške razstave v Polju. Foto: J. Mihelič

Za oprašitev rastlin je pomembno, da so čebele za svoje delo nagrajene z medicino in cvetnim prahom. Cvetni prah čebele iz prašnic cveta prenesejo na brazdo pestiča. Uspešna oprašitev še ne zagotavlja dobrega pridelka, saj je ta odvisna tudi od mehaničnih in genetskih dejavnikov. Nekatere rastline se oprašujejo same, nekaterim pomaga veter. Rastline, ki se ne morejo oprašiti same, za prenos cvetnega prahu iz prašnic potrebujejo čebele in druge žuželke. Nekatere rastline imajo ločene ženske in moške cvetove, zato morajo čebele prenesti cvetni prah z moške na žensko rastlino.

Sadno drevje: jablane, češnje, hruške, slive, marelice, breskve

Večina sadnega drevja za oprašitev potrebuje čebele. Čebela, ki se pase na jablani, je zvesta določenemu nasadu, lahko pa tudi določeni jablani. Če se čebele pasejo na več jablanah, raje nabirajo v določeni vrsti nasada kot v različnih vrstah. Verjetno se boste vprašali, kako je sploh mogoča navzkrižna oprašitev. Z raziskavami cvetnega prahu na »kožuščkih« čebel

so ugotovili, da cvetni prah povečini preneša v panj. Prenos cvetnega prahu je za pridelek zelo pomemben.

Vinska trta, melone, buče, kumare

Vinska trta ima moške in ženske cvetove, zato morajo čebele prenesti cvetni prah z moških na ženske cvetove. Za eno bučo je potrebnih tisoč pelodnih zrn na brazdo pestiča.

Na en hektar priporočajo 1 do 5 čebeljih družin. V čebelji družini je lahko od 10 do 60 tisoč čebel. Ena čebela naj bi oprašila približno 100 cvetov.

Majhni sadeži: jagode, borovnice, maline

Večina jagodičevja za svoj razvoj potrebuje čebele. Cvetovi imajo veliko pestičev in vsak mora dobiti svoje pelodno zrno. Le tako bo sadež dovolj velik, primerne oblike in primerne okusa. Borovničevje morajo oprašiti čebele, sicer ni pridelka. Če jagod in malin niso oprašile žuželke, obrodijo le majhne sadeže.

Vir: Iowa Beekeepers newsletter – februar, 1994.
Prevod in priredba: J. Kralj

RAZMERE NA TRGU MEDU V ZDA, ARGENTINI, KANADI, KITAJSKI, NEMČIJI, JAPONSKI, MEHIKI IN RUSIJI

Povzeto po USDA-FAS, december 1993 (nadaljevanje)

KITAJSKA

Čeprav so leta 1991 pridelali rekordnih 206000 ton medu, se je število čebeljih družin zmanjšalo zaradi višjih stroškov pridelave in leta 1992 je pridelava medu upadla na 204 000 ton, lani pa naj bi pridelali le 202 000 ton. V provinci Čedžang pridelajo približno 33 odstotkov vsega medu v državi, imajo pa 17 odstotkov vseh čebeljih družin na Kitajskem. Zaradi neugodnih vremenskih razmer v tej pokrajini so spomladi 1993 za 30 odstotkov zmanjšali število čebeljih družin. Druge pokrajine, pomembne za pridelavo medu, so: Sečuan (9 %), Henan (7 %) iz Džiangsu (6 %). Kitajska je tudi največji svetovni pridelovalec matičnega mlečka, saj ga pridelajo več kot 1000 ton na leto. Kitajsko ministrstvo za kmetijstvo skrbi za 40 čebelarskih pridelovalnih centrov.

Čebelarski pridelovalni center je pokrajina z več kot 10000 čebeljimi družinami. Teh je največ v pokrajini Čedžang in Džangsu.

Kitajska je leta 1992 izvozila rekordnih 91 745 ton. Izvoz v ZDA, ki so drugi največji uvoznik kitajskega medu, se je povečal za 20 odstotkov, izvoz na Japonsko, do tedaj največje tržišče kitajskega medu, pa je začel upadati. V začetku leta 1993 je Kitajska za 5 odstotkov zmanjšala obdavčitev medu, to pa je v skladu z njeno usmeritvijo v prosto tržno gospodarstvo. Na seznamu davčnih olajšav je tudi matični mleček. Kitajska uvaža zelo majhne količine medu.

Zaradi večjega povpraševanja po kvalitetnejšem medu se je leta 1992 povečal uvoz medu iz ZDA.

NEMČIJA

Leta 1992 so v Nemčiji pridelali 24 677 ton medu, približno toliko pa tudi leto prej. Število čebeljih družin se je zaradi nižjih cen uvoženega medu in težav s prodajo zmanjšalo. Nekateri čebelarji so zato zmanjšali število čebeljih družin, nekateri pa so čebelarjenje celo opustili. Nemčija je leta 1992 uvozila 89 235 ton medu, torej toliko kot leto prej. Največ medu uvozijo iz Mehike (28 odstotkov), Argentine (25 odstotkov), Kitajske (11 odstotkov) in Urugvaja (5 odstotkov). Uvoz iz ZDA je zaradi višjih cen medu v primerjavi z drugimi izvoznici leta 1992 upadel celo za polovico. ZDA izvozijo v Nemčijo več kot 80 odstotkov medu, leta 1993 pa naj bi se zaradi povečanega povpraševanja uvoz povečal še za 4 odstotke. Nemčija sicer vsako leto za domače potrebe uvozi od 70–80 odstotkov medu. Leta 1992 so izvozili 13 227 ton, leto prej pa 12 000 ton medu.

Nemčija izvažata predvsem v države članice Evropske unije in v Savdsko Arabijo. Sodijo, da so leta 1992 porabili 102 000 ton medu oziroma 1.3 kilograma medu na prebivalca. Napovedujejo, da se bo poraba medu zaradi večje porabe v vzhodnem delu Nemčije še povečala. Nemški čebelarji pa imajo na domačem trgu kar precej težav. Zaradi nizkih cen uvoženega medu so svoj med prodajali tako poceni, da skoraj niso poravnali proizvodnih stroškov. Zelo malo kupcev je pozornih na izvor medu, zato skuša Nemška čebelarstva zveza, v katero je vključenih približno 90 odstotkov vseh čebelarstev, poostriiti kakovostne standarde nemškega medu in pospešiti njegovo prodajo. Tako bi kupci lahko začeli razlikovati med kakovostjo domačega in uvoženega medu.

MEHIKA

Leta 1992 so pridelali 48 852 ton medu, to pa je kar 17 odstotkov manj kot leto prej. Letina je bila slaba zaradi dolgotrajnega deževja. Leta 1993 se je pridelek zaradi dobrih vremenskih razmer povečal na 55 000 ton. V Veracruzu in Campechu so omejili širjenje varoze, saj so uničili številne obolele družine, poleg tega pa so seveda

za zdravljenje obolelih družin uporabili tudi kemična sredstva. Navzočnost afrikaniziranih čebel je prisilila mehiške čebelarje k postopni posodobitvi. Majhni in občasni čebelarji so začeli opuščati čebelarjenje, saj niso bili pripravljeni na boj proti afrikaniziranim čebelam. Zaradi nizke cene medu na svetovnem trgu in s tem povezanega majhnega dobička je novih čebelarjev zelo malo. Leta 1992 so izvozili 36 868 ton medu oziroma 26 odstotkov manj kot leta 1991. Vzroki za zmanjšanje izvoza so nižje cene pri izvozu, zmanjšanje povpraševanja najpomembnejših uvoznikov ter konkurenčnost kitajskega in argentinskega medu. Največji kupec mehiškega medu je bila Nemčija, saj je leta 1992 uvozila kar 75 odstotkov vsega izvoženega mehiškega medu, zdaj pa se je preusmerila na cenejši kitajski med. Ker so odpravili carinske dajatve med Mehiko in ZDA, pričakujejo, da se bo izvoz v to državo povečal.

JAPONSKA

Pridelava medu na Japonskem se stalno zmanjšuje, saj upada tako število čebelarstev kot število čebeljih družin. Vzroka za to sta pomanjkanje delovne sile in uvoz cenejšega medu. Podobno je bilo tudi lani. Domača pridelava ima na tamkajšnjem trgu zelo majhen delež, saj Japonska za domače potrebe uvozi več kot 90 odstotkov medu. Japonska je leta 1992 uvozila 32 224 ton medu, lani pa naj bi se uvoz povečal na 38 000 ton. Več kot polovico uvoženega medu uporabijo v industrijske namene, preostali med pa kot živilo. Največ medu uvozijo iz Kitajske (leta 1990 so ga uvozili 66 276 ton). Uvoz se je povečal zlasti zaradi priljubljenosti pijače z limono in medom. Po upadu zanimanja za to pijačo pa je upadel tudi uvoz medu iz Kitajske. Kakor koli že, zaradi večjega vodenja o zdravilnosti medu povpraševanje po njem nekoliko narašča. Nekateri so ga začeli uporabljati kot naravno sladilo. Pričakujejo, da se bo poraba medu v prihodnjem letu povečala za 10–30 odstotkov.

RUSIJA

Leta 1993 so v Rusiji načrtovali pridelavo 50 000 ton medu, sicer je v tej državi 5

milijonov čebeljih družin. Zasebniki pridobijo 70 odstotkov medu, le 30 odstotkov pa državna podjetja. Pridelava medu v državnih podjetjih upada zaradi lastninjenja. Najpomembnejši območji za pridelavo medu sta Daljni vzhod in Ahli v osrednji Sibiriji. Na Daljnem vzhodu je zelo velik donos nektarja, povprečen donos medu pa je približno 40–60 kg na čebeljo družino. Na tem območju imajo približno 320 000 čebeljih družin, ki so lani pridelale približno 20 000 ton medu. Največje težave tamkajšnjega čebelarjenja so v pomanjkanju ustrezne opreme. Izdelujeta jo le dve tovarni,

vendar predvsem za večja čebelarstva. Rusija ima dolgotrajno tradicijo v pridelavi medu. Pred letom 1917 oziroma pred revolucijo so pridelali največ kakovostnega medu, zato je bila Rusija tedaj tudi največja izvoznica. Tedaj so imeli približno 5 milijonov čebeljih družin, ki so vsako leto nabrale približno 800 000 ton medu. Danes pa imajo v Rusiji le še približno 5 milijonov čebeljih družin in pridelajo približno 50 000 ton medu.

American Bee Journal, februar 1994, št. 2.
Prevedla in priredila: J. Kralj

PREVERJANJE KAKOVOSTI MEDU

JOST H. DUSTMANN

Med že tisočletja cenijo kot posebno kakovostno živilo. Grki so ga imenovali »melli«. To besedo najdemo v številnih jezikih, pomeni pa »biti boljši«. Rimljani so uporabljali podobno besedo »melior«, Francozi pa »meilleur«. Vprašanje je, ali je to lastnost vsakega medu, ki ga najdemo na svetovnem trgu. Na žalost moramo odgovoriti negativno. Zaradi napačnega ravnanja s čebeljimi družinami in številnih napak veliko medu izgubi svoje prave lastnosti in svojo kakovost, zato ne zasluži več slovesa, ki ga sicer uživa.

Med pridelujejo v večini držav sveta. Na leto v svetu pridelajo približno milijon ton medu. Vsaka od več milijard čebel nabere več kot 50 mg medicine ali mane. Če si predstavljamo, da se majhna kapljica zaradi izsušitve v panju skrči na tretjino svoje prvotne velikosti, je zmogljivost delavk več kot očitna. Medicina in mana vsebujeta floemski sok, le-ta pa vsebuje sladkorje, vodo in še veliko drugih sestavin. Razmerja voda – sladkor so:

floemski sok vsebuje od 5 do 20 odstotkov sladkorja, od 10 do 58 odstotkov nektarja, med pa vsebuje 80 ali več odstotkov sladkorja. Pašne čebele med letom ne zgoščajo nektarja ali mane. Zaradi izločkov želz slinavk se vsebnost vode v nabrani medicini ali mani poveča. Panjske čebele nato medicino in mano pri temperaturi 35 stopinj C predelajo v med. Čebele dodajo encime, tj. invertaze (saharozo), ki povzro-

čijo občutne kemične spremembe v nastajajočem medu, to pa je opaziti v povišani koncentraciji sladkorjev. Invertaza razdeli saharozo v glukozo in fruktozo, hkrati pa se s trans-glukozidazo sintetizira tudi majhna količina višjih sladkorjev (disaharidi in trisaharidi). Topnost glukoze v raztopini fruktoze pri temperaturi 30 °C ali več naraste nenadoma, če se koncentracija fruktoze poveča na približno 1,5 g na 1 g vode. Visoka topnost glukoze ni povezana z višjimi temperaturami. S cepitvijo saharoze v glukozo in fruktozo pri temperaturi panja čebele pridobijo bolj koncentrirano sladkorno raztopino. Prenasičena raztopina vsebuje le 18 odstotkov vode. Za čebele je to energetska bogata hrana, odporna proti fermentaciji, zavzame pa le malo prostora. Pomembno je poudariti, da medu ne moremo označiti kot prenasičeno sladkorno raztopino. Poglavitni sestavini glukoza in fruktoza sestavljata skoraj 70 odstotkov suhe teže medu. Preostalo so drugi sladkorji, manj pogoste sestavine, kot so proste aminokisline, mineralne sestavine, acetilholin, protibakterijske snovi, encimi, vitamini, flavanoidi in druge rastlinske sestavine. Pri različnih rastlinah so določili več kot 100 različnih aromatičnih snovi in sestavin okusa. Vsak med je drugačen, ta pestrost pa ga še bogati. Različnih vrst medov ne moremo izenačevati na podlagi vsebnosti sladkorjev, kot pogosto menijo ocenjevalci medu.

Sedem zlatih pravil za določitev kakovosti medu:

1. Med mora biti po zakonodaji večine evropskih držav za živila čist, pristen in neponarejen. Medu je prepovedano dodajati ali odvzemati njegove sestavine. Čebelarji morajo paziti, da med ne vsebuje ostankov krmiljenja, zdravil in pesticidov.

2. Med mora dozoreti. To pomeni, da mora biti pri točenju pokritih vsaj polovica celic satja. Dozorelost medu določajo glede na vsebnost vode, delež encimov in drugih organskih sestavin, ki jih dodajo čebele. Kolikor intenzivnejše je nabiranje hrane, toliko več je dozorelega medu. Za to pa je potrebna tudi močna družina. Delež encimov zrelega medu je odvisen od vrste rastlin in vrste bere.

3. Da med ne bi zgubil pomembnih primesi, kot so aromatske sestavine, encimi in barvila, mora biti pravilno shranjen. Tudi za oceno kakovosti medu je zelo pomembna celotna sestava aromatičnih snovi in sestavin okusa.

4. Med mora biti čist, v njem ne sme biti nikakršnih tujkov, koščkov voska, delov čebeljih teles in drugih žuželk.

5. Med mora biti primerno gost (konzistenten), glede na to, ali gre za kremni ali kristaliziran med.

6. Vrhunski izdelek naj bo privlačno embaliran in primerno označen.

7. Evropski standardi in zakonodaja večine držav predpisujeta, da morajo biti na nalepkah napisani vrsta medu, količina, ime čebelarja oziroma dobavitelja. Če so omenjena imena več medovitih rastlin, mora biti napisan delež vsake posebej v medu.

Nekaj zdravilnih in hranljivih – tudi znano – stveno dokazanih učinkov medu:

1. Protibakterijski ali antibiotični učinek medu, med zavira vnetja.

2. Pospešuje absorpcijo glukoze in fruktoze, s tem pa omogoča hitro preskrbo z energijo.

3. Pospešuje peristaltično sekrecijo črevesa. Med je laksativ. Vsebnost acetilholina in sestavin okusa povišujejo ozmotski tlak.

Merila za preverjanje kvalitete medu:

Z organoleptičnim testom ocenjujemo vonj in okus medu. Pri ocenjevanju kakovo-

sti medu je zelo pomembna vsebnost vode. Med z veliko vsebnostjo vode (več kot 19 odstotkov) lahko fermentira, se pokvari, izgubi okus, nepravilno kristalizira in se med shranjevanjem loči v dve plasti. Stopnja dozorelosti medu je odvisna od aktivnosti različnih encimov, kot so diastaze in invertaze. Zadnje so primernejše za določitev vsebnosti prolina in drugih kemičnih lastnosti medu. Kolikor bolj intenzivno čebele nabirajo medicino in mano ter jim dodajajo izločke žlez, toliko višja je encimska aktivnost končnega pridelka. Podobno se dogaja s prolinom, ki ga vsebuje aminokislina. Kilogram medu naj bi vseboval najmanj 200 mg prolina. Vrednost invertazne aktivnosti skupaj z drugimi merili uporabljajo za ugotavljanje škode, povzročene s segrevanjem medu. Invertaza je bolj občutljiva na vročino kot diastaza, zato je primernejša za preverjanje kakovosti medu.

Nekatere vrste medu imajo že same po sebi majhno encimatsko aktivnost. Da bi lahko razlikovali med škodo, ki jo povzroči segrevanje medu, in naravno manjšo encimatsko aktivnostjo, je treba invertazno aktivnost oceniti skupaj z deležem hidroksimetilfurfurala (HMF) in deležem prolina. Delež prolina, ki ga čebele dodajajo svoji beri, je v zvezi z encimsko aktivnostjo invertaze. Če je med pregrevan na 60 °C, je manjša aktivnost invertaze, ne pa tudi delež prolina, zato je količina te snovi kazalec prave invertazne aktivnosti v medu. Bolj razširjena je določitev HMF, čeprav le z upoštevanjem tega merila ni tako primerno za ocenjevanje škode, povzročene ob pregretju medu. Zaradi različnih dejavnikov (kislost, PH) se v medu med obdelavo in skladiščenjem kopiči HMF. Cvetlični medovi pa se v tem precej razlikujejo. Posebno opazne so razlike med cvetličnim medom in medom iz mane. HMF se kopiči počasi in pogosto ni opaziti razlik, če je med izpostavljen nižjim temperaturam (45–50 °C). Komaj verjetno je, da je povečanje HMF v medu, ki ga za kratek čas damo v mikrovalno pečico (3 min., 88 °C) minimalno, pri tem pa se encimatska aktivnost invertaze popolnoma izgubi. V Evropi se vedno bolj povečuje povpraševanje po dobrem, dozorelem, kakovostnem naravnem

medu. Nemški čebelarji, združeni v nemški čebelarski zvezi (DIB), izpolnjujejo višje standarde (merila), kot jih zahtevajo nemški zakoni za živila in evropska določila. Čebelarska zveza Nemčije podpira analize za preverjanje kakovosti medu. Čebelarji in uporabniki pogosto želijo poznati rastlinski izvor medu. Navedbi vrste rastlin in območja izvora, zelo vplivata na ceno medu. Pri določanju rastlinskega izvora medu si pomagamo z melisopalinološko metodo. Človek spreminja načine gojenja kulturnih rastlin. Rastline, značilne za neko deželo, zdaj najdemo v številnih državah v Evropi. Nekoč tipično rastlino Francije – sončnico – lahko najdemo tudi v Nemčiji. Nove rastline precej vplivajo na vrste cvetnega prahu. Donos cvetnega prahu in nektarja se bo v prihodnje spremenil zaradi sprememb v poljedelstvu. Razvoj mikroskopije, posebno elektronske mikroskopije (SEM), omogoča razlikovanje cvetnega prahu. Celosten prikaz cvetnih prahov v medu je težavno opravilo. Velikost cvetnega prahu še ne poznamo, zato je težavno določiti posamezne deleže oziroma kako določena rastlina vpliva na sestavo medu. Težavo je mogoče rešiti le s preverjanjem poskusov v zaprtem prostoru. Čebele pogosto obiskujejo rastlino *Euphorbia lathyrus* in na njej

nabirajo cvetni prah in medicino. Če 5 odstotkov cvetnega prahu prepoznamo za cvetni prah *Euphorbia* l., potem je 60 odstotkov medu iz te rastline. Povprečno po 45 odstotkov cvetnega prahu prispevajo rastline z največjim donosom. Takšen med označijo kot sortni med iz ene rastline. Zmanjšanje količine cvetnega prahu v medu je odvisno od časa nabiranja, velikosti in oblike cvetnega prahu. Laboratorijske raziskave so pokazale, da se ob zmanjšanju vsebnosti cvetnega prahu v medu povečata encimska aktivnost in količina prolina. Cilj melisopalinologije ni le določiti medovite rastline, temveč tudi število zrn cvetnega prahu v medu. Če bi hoteli natančno določiti rastlinski izvor in delež posameznih zrn cvetnega prahu, bi morali v analize vključiti še kemijske raziskave. Za ocenitev kakovosti medu bi morali uporabljati vse vrste testov od melisopalinoloških, organoleptičnih, kemičnih do mikroskopskih.

Med, hrana za bogove, je zelo cenjen po vsem svetu, zato si moramo prizadevati za ohranitev njegove kakovosti.

Vir: Honey, Quality and Its Control, American Bee Journal, september 1993
Prevedla in priredila: J. Kralj.

DODATNO KRMLJENJE ČEBEL

Prevod: F. JAMNIK, vir: AMERICAN BEE JOURNAL, december 1993

Od leta 1934, ko se je prof. Haydak na univerzi v Minnesoti začel ukvarjati s problemom dodatnega krmljenja čebel, je to vprašanje raziskovalo že veliko ljudi. Žal, kakšnega velikega napredka niso dosegli. Tudi sam sem veliko časa in napora namenil temu problemu, zlasti ko sem delal v Tucsonu in Baton Rougeu, vendar se s kakšnimi dosežki ne morem pohvaliti. Vsi poskusi, ki sem jih opravljal, so se izjalovili, rezultati so bili nični in o tem nisem nikoli pisal. V tem prispevku hočem navesti le nekaj teorij in izkušenj. Bralcu, ki bi rad zvedel kaj več o dodatni prehrani čebel, svetujem, da o tem prebere poglavje v knjigi E. Herberta »The Hive and Honey Bee« (Panj in čebela).

Že ves čas mislim, da problem primerne prehrane lahko s skupnim delom rešita samo strokovnjak s področja biokemije in prehrane ter čebelarski strokovnjak. Ko govorim o čebelarskem strokovnjaku, ne mislim vsakega čebelarja, ampak le čebelarja, ki se je šolal za delo s čebelami.

In zdaj k mojim opažanjem. Kot študent pri dr. C. L. Farrarju na univerzi Wisconsin sem videl čebelje družine, ki so jih krmili z mešanico sojine moke, cvetnega prahu, sladkorja in vode, kar je v obdobju intenzivnega medenja v severnih predelih ZDA omogočilo razvoj močnih čebeljih družin.

Konec marca ali v začetku aprila, so družinam dodali pogače. Prva dva tedna so ponavadi zaužile približno četrto kilo-

grama pogače. Ko je družina postala številnejša, je porabila tudi več hrane. Tako je konec aprila, ko je bilo zunaj že veliko naravnega cvetnega prahu, zaužila kar kilogram pogače na teden. Opazoval sem razvoj družin in te so nabrale tudi do 150 kg. Med najboljše medenjeme so nabrale tudi več kot 15 kg medu na dan. V družini je bilo najpogostejše približno 55.000 čebel. Družine, ki niso dobile dodatne hrane, so navadno v tej sezoni nabrale približno 25 kg medu na panj.

Družine, za katere je skrbel dr. Farrar, so si ponavadi za zimo v satju pripravile velike količine cvetnega prahu. Porabijo ga skupaj z dodanimi pogačami, vloženimi v plodišča. Kazalo je, da sta Haydak in Farrar rešila vprašanje krmljenja čebel, oz. zelo povečala njihovo število v družini prav z zmesjo sojine moke in cvetnega prahu, dodane ob pravem času. Po preselitvi v Louisiano sem začel čebele krmiti z zmesjo sojine moke in cvetnega prahu.

Ob obisku v čebelarstvu laboratoriju v Baton Rougeu mi je dr. Farrar namignil, da bi moje delo utegnilo biti dosti uspešnejše, če v krmni mešanici ne bi uporabljal sojine moke. Zato sem pomislil, da sojina moka vsebuje nekaj, kar bo vplivalo na rezultate mojih poskusov. Sicer pa sem se tedaj ukvarjal s hipotezo o vzroku za rojenje.

Po omenjeni hipotezi čebele rojijo, če nimajo dovolj prostora in če je hkrati v naravi dovolj paše. Ker v naravi čebele v Louisiani le redko rojijo po 15. juniju, sem hipotezo hotel preizkusiti septembra. Če mi bo uspelo vzpodbuditi rojenje septembra, sem bil prepričan, da bom kmalu razjasnil tudi vzrok rojenja. Od desetih družin v mojem poskusu ni rojila niti ena, čeprav so pojedle veliko cvetnega prahu, pomešanega s sojino moko. Opustil sem poskuse z roji in začel delati v čebelarstvu laboratoriju v Tucsonu. Nekaj let pozneje sem ugotavljal, kako bi bilo mogoče vse leto ohraniti številno čebeljo družino in kako vse leto vzrejati matice in trote.

Delali smo z največ petimi družinami, pojedle pa so približno po četrtilogramu pogače na dan (in ne v 10 dneh kot Farrarjeve družine v Visconsinu), in to v obdobju, ko je v Tucsonu še dobili nekaj

naravnega cvetnega prahu (od oktobra do januarja). Zmes, ki jo je uporabljal in priporočal Farrar, je bila sestavljena iz treh delov cvetnega prahu in enega dela sojine moke. Kmalu sem opazil zelo nenavadno pikaste odkrite dele zalege pri čebelah, ki so dobivale pogačo. Maticne celice z mladimi ličinkami so bile ponavadi polne hrane, vendar so ličinke pogosto poginjale. Vse težave pa so izginile, ko sem začel čebele krmiti s čistim cvetnim prahom brez sojine moke. Torej bo držalo, da sojina moka vsebuje neko, za čebele, toksično snov.

Moj zadnji poskus, ki ga navajam, je bil zelo nenavaden. V obdobju, ko sem delal z znanstvenikom H.K. Poolom, sta nama kot čebelarska tehnika pomagala Dick Sackett in John Mills. S Poolom sva se ukvarjala z zanimivim poskusom shranjevanja sperme trotoev, zato sva želela do 1. januarja imeti nekaj tisoč trotoev. Obema tehnikom sem naročil, kako naj ravnata z družinami, da bi decembra in januarja vzredili veliko trotoev. Vsake štiri ali pet dni sta družinam nad plodišče in pod njim dodajala mešanico čistega cvetnega prahu s sladkorjem in vodo.

Ko sta nekega dne končala delo pri čebelah, sem ju vprašal, koliko kvadratnih centimetrov trotovske zalege je v vsakem panju. Ker nista vedela, sem jima naročil, naj pogledata družine in to ugotovita. Kmalu sta se vrnila in poročala: NOBENE TROTOVSKE ZALEGE V NOBENI DRUŽINI. Kaj je bilo narobe?

Poklical sem Poola, naj pride v mojo pisarno. Vsi štirje smo premišljali o problemu in iskali rešitev.

Cvetni prah, s katerim smo krmlili čebele, je bil z območja Tucsona. Skoraj vse rastline, ki rastejo tam in na katerih se pasejo čebele, so tamkajšnje puščavske rastline. Vse so ameriškega izvora in za nobeno od njih ne bi mogli reči, da je zelo medonosna. Zato smo poklicali čebelarski laboratorij v Visconsinu in jih prosili za nekaj cvetnega prahu, ki ga nabirajo čebele na rastlinah evropskega izvora.

Nemudoma smo pripravili nove pogače iz cvetnega prahu omenjenih rastlin in jih namesto starih pogač dodali v panje. Po treh dneh so imele vse družine velikanske

količine trotovnih jajčec, tri tedne pozneje pa so se v vseh štirih družinah začeli izlegati številni troti.

Vem, da nobenega od čebelarjev ne zanima vzreja troto v njegovih družinah. Vaš problem je, kako razviti čim večje število delavk, da bi bil donos čim večji. Pa vendar lahko strnemo opazovanja o tem, kako krmiti čebele. Cvetni prah ni vedno cvetni prah. Na splošno lahko pričakujete, da je cvetni prah, ki ga nanosijo čebele ali ga kupite, zelo dobra, srednja ali slaba hrana za čebele. Povečini je zadovoljiva. Predlagal bil, da čebelarom nikoli ne dodajate sojine moke ali mleka v prahu. Odkril pa sem, da je dodajanje različnih kvasov zelo

dobro. Posebno to velja za pivski kvas. Dobre rezultate je dala tudi zmes treh delov kvasa in enega dela cvetnega prahu. Sam pivski kvas pa ne koristi kaj dosti.

Kadar krmito s cvetnim prahom, je le-ta okužen z odpadki, ki jih čebele ob čiščenju nosijo iz panja. Med odpadki so tudi mrtvice, deli bolnih zaleg, kot na primer apnenčaste zalege, ameriške in evropske gnilobe in podobno. zaradi tega čebelji hrani vedno dodajam tudi teramycin v razmerju ena polna čajna žlička na vsakih 12 kg dietne mešanice. Teramycin 25 v zmesi cvetnega prahu je dlje časa zdravilen, kot če ga dodamo v sladkorno raztopino.

Zgodovina slovenskega čebelarstva

DEDIŠČINA ČEBELARSTVA V ROGATCU IN OKOLICI

POLONA ŠEGA

Letos so v Muzeju na prostem Rogatec že drugo leto zapored pripravili muzejsko poletno delavnico. Društvo za ureditev muzeja, Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje ter Muzej novejšje zgodovine Celje si namreč želijo, da bi ob pomoči delavnice zbrali različno gradivo in predmete ter oblikovali koncept in program muzeja.

Udeleženci delavnice (strokovnjaki, študentje, srednješolci) smo bili razdeljeni v sedem skupin. Vsaka je raziskovala določeno tematiko, npr. splošno zgodovino kraja, trgovino, kamnarsko bajto, vinske kleti in zidanice, notranjo opremo ali pa je dokumentirala predmete. Ker ima muzej tudi svoj čebelnjak, so se organizatorji letos odločili še za raziskavo čebelarstva.

Delovno skupino za čebelarstvo sva sestavljali študentka 4. letnika etnologije Damjana Žbontar in diplomirana etnologinja Polona Šega. Najina poglavitna naloga je bila izdelava topografije čebelnjakov – torej preučitev njihove oblike in opreme ter ugotoviti razlike med njimi, preučiti delo v čebelnjaku, orodje in obleko čebelarja. Zanimala naju je pridelava medu in drugih čebeljih pridelkov, njihova uporaba v prehrani, zdravilstvu, kozmetiki in obrti, načini prodaje in pridobitni pomen dejavnosti za posameznega čebelarja, pa tudi ljudsko izročilo, povezano z obravnavano temo.

Podatki, ki pa sva jih zbrali predvsem v pogovorih s čebelarji in opazovanjem, segajo od preloma stoletja do današnjih dni. Zanimalo naju je čebelarjenje v preteklosti in danes, pojav pa sva želeli prikazati v diahronem in sinhronem pogledu. Tema je bila za raziskovanje izjemno zanimiva, saj obsega tako vprašanja materialne kot tudi duhovne in socialne kulture. Skušali sva jo obravnavati v vsej njeni pestrosti in celovitosti, v kontekstu prostora in časa. V slovenski dediščini je čebelarstvo trdno zasidrano, vsekakor je njen sestavni del, ki ga ne moremo prezreti. K bogastvu slovenskega čebelarskega izročila pa svoj delež prispeva tudi območje Rogatca in okolice.

1. PODOBA ČEBELARJA

Veliko vprašanih čebelarjev že od otroštva in so prve panje dobili v dar od svojih staršev ali bližnjih sorodnikov. Pri Ozvaldičevih je čebelaril že stari oče. Pozneje se je nad delom navdušila hči, kot 10-letnik pa je začel čebelariti tudi njen sin, danes eden najstarejših in najbolj izkušenih čebelarjev v okolici. Nekateri pa so se začeli z dejavnostjo ukvarjati po naključju. Jožetu Polajžarju iz Dobovca je pred približno dvema desetletjema nekdo ponudil roj čebel na prostosti, rekoč, da sicer ne bodo preživele. Privolil je, čeprav ni imel ustrezne opreme. »Vzel sem jih, ker so se

mi čebele smilile,« pravi. »Tisto zimo so potem res prezimile.« Večina čebelarjev je torej začela čebelariti že zelo zgodaj. Čebele so bodisi dobili kot darilo bodisi so si sami ogrebli roj. Za vse je značilno, da so za nasvete spraševali starejše in izkušene čebelarje, jih kritično ocenili in uporabili po svoji presoji. V obdobju med obema vojnoma in še po 2. svetovni vojni je številnim pomagal pokojni Anton Stefanciosa, sicer šolski upravitelj v Gaberju. Vedno je bila zelo intenzivna tudi medsebojna izmenjava izkušenj, poleg ustnih virov pa jim je bila tako nekoč kot še danes v pomoč strokovna literatura, zlasti slovenski čebelar, ki je – mimogrede – med najstarejšimi strokovnimi revijami na Slovenskem in izhaja že od leta 1898. Vprašani so navajali še dela, kot sta Praktični čebelar ali Lakmayerjev Umni čebelar (1907), ter sodobne priročnike, npr. Čebelarstvo (1982).

2. BIVALISČE ČEBEL

Panj »kranjič« se v Halozah, tako kot tudi na Dravsko-Ptujskem polju, v Slovenskih goricah, Prekmurju in Beli krajini, ni uveljavil. Na tem območju, torej tudi v rogaškem okolišu, so se razširili slamnati koši »korbiči«. Takšen čebelnjak se je po videzu precej razlikoval od tistega s »kranjiči«. Jože Ozvaldič se spominja, da je njegov stari oče imel tovrstni čebelnjak s približno osmimi »korbiči«, po štiri v vsaki vrsti, ki so stali na približno 2 cm debeli leseni deski. Pozneje jih je prevzela Ozvaldičeva mati, vendar je kmalu kupila panje »dunajčane«, ki so izpodirali koše na celotnem območju, pozneje pa še AŽ panje. Pred približno 50 leti je bilo torej moč naleteti na čebelnjake, ki nikakor niso bili homogeni, ampak so vsebovali značilnosti dveh ali celo treh različnih tipov. Tudi Jože Novak je (l. 1932) začel čebelariti v »korbiču«, vendar ga je imel le za roj. Kmalu si je za intenzivnejše čebelarjenje priskrbel »dunajčane« in AŽ panje. Koši so bili v Rogatcu in okolici zelo razširjeni vse do 2. svetovne vojne, danes pa jih kot panje ne uporabljajo več, ampak kvečjemu še za ogrebanje rojev. Zelo lep primer slamnatega »korbiča« hrani Zvonko Bukšek in ljubeznivo ga je posodil tudi za razstavo ob koncu muzejske poletne delavnice '94. Tovrstne koše znata še vedno splesti Simon Vogrinc iz Zadobrove (po rodu iz Žetal) in Bruno Koser iz Rogatca. Na podlagi podatkov iz Čebelarskega muzeja v Radovljici so Stajerci koš prevzeli od Nemcev, Belokranjci pa od Hrvatov. Ta dvojni vpliv kažeta tudi različni obliki košev iz obeh pokrajin. AŽ panj je postal naš novi ljudski panj, vendar pa se mu je na Stajerskem delno upiral dunajski panj, »dunajčan«, ki ga je zagovarjal potujoči čebelarski učitelj Josip Jurančič.

Preselimo se v notranjost čebelnjaka. Na ve-

čini zadnjih strani panjev pogosto zasledimo s kredo ali svinčnikom zapisane opazke o stanju posamezne čebelje družine, kar je že desetletja uveljavljen način zapisovanja. Nekateri pa podatke vpisujejo v poseben zvezek. Jože Polajžar pravi, da že dve desetletji piše »čebelarske zapise«. Njegove rubrike so: Prodaja, Razdeljenje, Podarjeno za boklonej, Cena (kg) ... Zapiše tudi, kolikokrat je kateri panj rojil, s kredo pa si na vrata posameznega panja označi, kako močna je družina in kdaj nastavi medišča. Tudi Jože Ozvaldič si svoja opažanja zapisuje, kot je to videl pri Antonu Stefanciosi.

V čebelnjaku najdemo vse potrebno orodje, mizo, omaro in/ali police, vsak pa odraža tudi posebnosti gospodarja. Tako najdemo v njih kopije panjskih končnic, toaletno mizico, ogledalo, nekateri so majhni, drugi tako prostorni, da so lahko tudi vikend hišice in so opremljeni s stoli, kavčem ... Stene so lahko oblepene z različnimi tapetami ali pa svetniškimi podobami, posterji deklet z naslovnici, različnimi fotografijami. Kot kuhinja, ki jo pogledamo pod drobnogledom, veliko pove o gospodinji, torbica o ženski, šolski zvezek o šolarju, tako je tudi čebelnjak lahko svojevrstna osebna izkaznica njegovega lastnika. Seveda se čebelnjaki med seboj razlikujejo. Vsem pa sta skupna nežen vonj po medu in dejstvo, da ga sleherni čebelar z veseljem pokaže vsakomur, ki bi si ga rad ogledal. Če primerjamo čebelnjake z začetka stoletja s sodobnimi, torej opazimo velike razlike.

Sodobni rogaški čebelnjaki so torej AŽ panji, ki so z zunanje strani pobarvani rdeče, rumeno, zeleno, belo. Pri izbiri barv čebelarji upoštevajo zaznavanje barv čebel, opazen pa je tudi vpliv različnih drugih dejavnikov. Zvonko Bukšek jih je pobarval tako, kot je videl pri očetu, a tudi s tistimi barvami, ki se mu »dopadejo in ki k okolju, naravi, gozdu pašejo«. Njegov oče je na enega od panjev sam izrezljal leseno čebelo. S tem pa že posegamo na področje ljudske umetnosti. Ker na omenjenem območju ni bilo »kranjičev«, se potemtakem tudi ni mogla razviti poslikava panjskih končnic. Več čebelarjev pove, da tudi panjev v obliki različnih figur v Rogatcu in okolici niso poznali (poznali pa so jih v sosesčini!). Vendar vsaj v novjšem času zaznamo druge, zelo zanimive in povsem samosvoje oblike okraševanja čebeljih bivališč. Jože Polajžar razmišlja o tem, da bi ob vhodu v čebelnjak dal naslikati sv. Ambroža s panjem, posnetek freske iz cerkve v Rogatcu. Jasna Prevolšek je uresničila prav tako domiselno in izvirno zamisel: na zunanje strani panjev je pritrčila lesoreze s svojim zodiakalnim znamenjem in znamenji svojih najbližjih, na panj v sredini pa letnico izdelave čebelnjaka. Vse to nam veliko pove tudi o gospodarjevem odnosu

do čebele, o vzajemnosti med njima, o tem, da mu zanjo ni in ne more biti vseeno.

3. ČEBELJA DRUŽINA, ROJENJE, ČEBELJA PAŠA

Čebelarji na obravnavanem območju gojijo kranjsko čebelo, kranjsko sivko. Rečejo ji preprosto čebela, le v šali jo včasih v pomenku med seboj imenujejo muha: »Kak' pa kaj muhe? Kaj delaš z muhami?« (Jože Novak). Ogrevanje roja imenujejo »ogrinjanje«: »Grem roj ogrn't.« Pri tem delu si pomagajo na najrazličnejše načine,

npr. s kartonsko škatlo, s košaro za ogrevanje rojev (»slamnjačo«), z različnimi vabami, s podkajanjem... Oblike ogrevanja so številne in raznolike, odvisne od posameznika in tudi od vsakokratnih okoliščin. Nekatere izvirajo iz tradicije, druge so povsem nove in samosvoje. Pri ogrevanju se pokažeta vsa čebelarjeva iznajdljivost in izkušnost. Ne spominjajo pa se, da bi se kdo zatekal k magičnim sredstvom.

(nadaljevanje prihodnjic)

RECEPTI Z MEDOM

VINO Z MEDOM

V 1/4 litra belega vina dodamo dve žlici domačega medu in mešamo, da se med raztopi. Medeno vino je zelo osvežujoča pijača. Lahko pa ga tudi segrejemo in mu dodamo klinčke. Tako dobimo odlično pijačo, ki pomaga tudi proti prehladu.

MEDENA JABOLKA V VINU

Potrebujemo 4 do 8 jabolok, med in domače belo vino.

Jabolka operemo, iz sredine izrežemo peške, jabolka pa napolnimo z medom. Nato jih postavimo v pekač, polijemo z manjšo količino vina in do mehkega pečemo.

MEDENI PIŠKOTI

Potrebujemo 50 dag sladkorja, 50 dag medu, 8 jajc, 50 dag moke, 20 dag mandeljnov, 8 dag mletih rožičev, 2 gr kardamona, 12 dag mletih orehov.

Sladkor med in jajca stepemo, da se zmes speni, nato dodamo moko in vse preostale dodatke. Vse dobro zmešamo in nato zmes v obliki tankih oblatov pečemo v pečici.

MEDENI POLJUBČKI

Skodelico medu segrej do vrelišča, nato naj počasi vre do 138°C. Odstavi in nalij na krožnik, namazan z maslom. Ko se masa toliko ohladi in strdi, da ob pritisku ohrani sled prsta, naredi iz mase kroglico in jo s prsti razvleci, da postane rahla in

porozna. Če nočeš, da bi se ti masa prijala na prste, jih prej namaži z maslom. Maso raztegni v dolg, tanek trak in ga razreži na 2,5 cm dolge koščke, medene poljubčke. Vsakega posebej zavij in shrani v hladilniku.

American Bee Journal, december 1993,
prevod: F. Jamnik

OB NOVEM LETU

Spoštovani čebelarji!

Člani uredniškega odbora Slovenskega čebelarja Vam v novem letu 1995 želimo najprej veliko zdravja in sreče tere pa veliko uspehov pri čebelarjenju in zelo bogato medeno letino, predvsem pa, da bi minila kriza pri prodaji medu.

Zelo sem vesel, ker Vam lahko povem, da bo v tem letu naš Slovenski čebelar še nekoliko lepši in s tem tudi boljši, saj bomo eno Četrtno čebelarja tiskali v barvah na boljšem papirju. Tako boste tudi Vi lahko objavili vaše barvne diapozitive v naši reviji in to bo nedvomno povečalo njeno privlačnost. Zahvaljujem se Vam tudi za dosedanje sodelovanje s članki in slikami. V uredniškem odboru pričakujemo, da bomo sodelovali še naprej. Pridružite se nam tudi drugi, ki doslej še niste sodelovali, in prispevajte svoje misli in izkušnje; veseli jih bomo.

Lepo Vas pozdravljamo s čebelarskim pozdravom: »Naj medi!«

Vaš urednik

IN MEMORIAM...

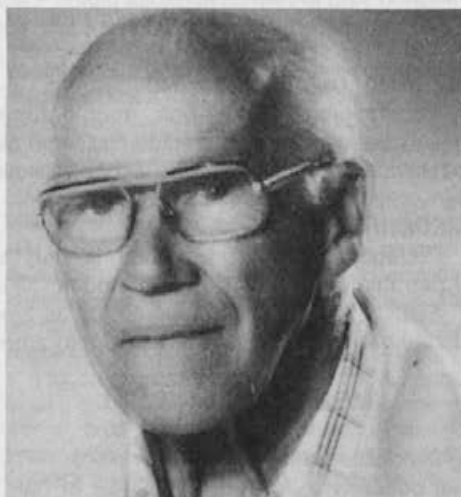

Slovo od naših rajnih, to, žal, neizbežno zadnje dejanje v življenju, nas prizadene in zaseka v nas globoke, nikdar zaceljene rane. V začetku novembra smo se ob odprtem grobu poslovili od naše priljubljene čebelarke Terezije Vedlin, roj. Pislak. Rodila se je leta 1936 v številni kmečki družini, dobrim, za delo in pravičnost vnetim staršem v Lešju. Bila je edinka med petimi brati. Gospodinjsko in kuharsko spretnost si je pridobila v hotelu Orel v Mariboru. Po poroki je vse svoje sposobnosti posvetila mladi družini, dvema fantoma in deklici. Vzorno je obdelovala velik vrt in vinograd, pritegnilo pa jo je zlasti čebelarstvo. Na njenem novem domu v Preši imajo čebelice svojo domovinsko pravico že tri generacije. O pomoči literature moža Stanka in z udeležbo na predavanjih, razstavah in kongresih si je pridobila potrebno znanje, od vzreje matic do pridobivanja različnih dobrin iz čebeljega panja. Človeštvo je danes sposobno priti na Luno, ne zna pa preprečiti rakastih obolenj. Kako krhko, ranljivo in kratko je naše življenje, se zavemo, ko spoznamo, da nas je na vrhuncu naše življenjske poti nepričakovano premagala mikroskopsko majhna divja rast naše lastne

celice. Medicina je še vedno brez moči. Izguba dobre žene, mamice in babice bo najbolj prizadela njeno družino. Pogrešamo jo tudi čebelarji, saj je bila vedno pripravljena vsakomur pomagati. Svežo gomilo pokriva jesensko cvetje. Čebelice brenčijo prek gomile in ji želijo mirno, sladko spanje, saj jim je posvetila vse svoje življenje.

**Čebelarica družina
Majšperk**

SIMON GORIŠEK

Oktobra 1994 smo se čebelarji na pokopališču v Žalcu s čebelarkim praporjem poslovili od 95-letnega častnega člana Čebelarice družine Vojnik Simona Goriška.

Simon Gorišek je bil rojen leta 1899 v Trbovljah. Kot dijaka učiteljskega ga je takratna avstroogrska oblast vpoklicala v I. svetovno vojno. Ob koncu vojne se je priključil Meistrovim borcem in se bojeval za naše severne meje ob razpadu avstroogrskega cesarstva. Po končanem študiju je v kraljevini Jugoslaviji služboval kot učitelj ali ravnatelj v različnih šolah po Sloveniji. Na vseh šolah, na katerih je učil, je tudi čebelaril in vodil čebelarsko-sadjarke krožke. Čebelaril je z največ 60 AŽ panji. Ker je bil član Sokolskega društva, so ga večkrat službeno premestili. Tako je učil v šolah v Šmartnem ob Paki, Braslov-

čah, Loki, Velikih Poljanah, Ribnici, Kočevju, Šentjurju, Lendavi, Hotiču, Dramljah, Kompolah, Gotovljah, Šmihelu, nazadnje pa je bil ravnatelj steklarske šole v Rogaški Slatini.

Leta 1941 ga je nemška soldateska kot kulturnega delavca in zavednega Slovenca z družino izselila v takratno neodvisno Hrvaško, od koder se je vrnil ob koncu leta 1945. Spet je začel učiti, in tudi čebelariti. Zadnje štiri panje čebel s paviljončkom in opremo je leta 1986 podaril čebelarstvu krožku osnovne šole Franja Roša v Celju in osnovni šoli Franja Vrunča v Celju. Ko je leta 1986 zaradi starosti prenehal čebelariti, so ga člani Čebelarske družine Vojnik razglasili za častnega člana svoje družine. Kot učitelj, čebelar in sadjar je vzgojil veliko mladih čebelarjev, saj je v vseh šolah, v katerih je služboval, vodil z mladino čebelarske sestanke in jih v svojem čebelnjaku učil čebelarstva, v šolskih vrtovih pa sadjarstva. Čebelarji smo z njim izgubili strokovnjaka v čebelarstvu in sadjarstvu ter odličnega pedagoga. Pogrešali ga bomo, v praksi pa bomo uporabljali njegovo znanje, ki ga je razdal tako čebelarjem kot mladini.

**Čebelarska družina
Vojnik**

ŠTEFAN KRŽIŠNIK

Maja lani smo pospremili na zadnjo pot našega čebelarja Štefana Kržišnika iz Hrastrnice pri Škofji Loki.

Rodil se je leta 1924, v čebelarsko organizacijo se je vključil že v mladosti. Uspešno je čebelaril z 20 AŽ panji. Kot velik ljubitelj narave je ves prosti čas prebil s svojimi čebelami ali na lovu.

Na zadnjo pot smo ga spremili s čebelarskim praporjem.

**Čebelarska družina
Škofja Loka**

ANTON GORTNAR

Junija lani, ko je narava ponudila čebelarjem svoj najbogatejši dar in razveseljevala slehernega čebelarja, smo se na pokopališču v Selcih poslovili od našega dolgolet-

nega člana Antona. Rodil se je leta 1928 v Podlonku, kjer jed živel in čebelaril z 20 AŽ panji vse do svoje prerane smrti. Bil je tudi udeleženec NOV. Po vojni je bil najprej gozdni, nato pa tovarniški delavec. Vedno pa je našel čas, da je ob rednih obveznostih do družine in dela v tovarni skrbel tudi za vzrejo bečel. Bil je vzoren čebelar, svoje znanje in izkušnje pa je bil vedno pripravljen ponuditi vsem, ki so to želeli.

Ohranili ga bomo v prijaznem spominu.

**Čebelarska družina
Železniki**

VIKTOR BERTONCELJ

Čebele so se začele prebujati iz zimskega sna, ko smo zvedeli, da nas je zapustil naš zvesti, dolgoletni čebelar in blagajnik Čebelarske družine Železniki-Znidarjev Viko.

V našem kraju skoraj ni bilo čebelarja, ki ga ne bi poznal po njegovi dobrohotnosti, sproščenosti, poštenosti, predvsem pa po razdajanju za druge.

Rodil se je leta 1934 v Dolenji vasi, svojo življenjsko pot pa je gradil ob svojem očetu, prav tako čebelarju. Njegovo čebelarstvo ni bilo prav veliko, saj mu tega ni dopuščala odgovorna terenska služba, vendar pa je čebele ljubil in s tem posredno tudi naravo. Kot vztrajen planinec in odličen prijatelj, je vedno prihajal s svežimi novicami in idejami, samo da je lahko pomagal človeku v težavah. To potrjuje tudi njegovo dolgoletno delo v upravnem odboru ČD Železniki, za kar mu gre še posebna zahvala.

Marca lani smo se za vedno poslovili od njega, ne pa tudi od njegovih življenjskih načel. Čebele za njegovo hišo so izgubile svojega zvestega negovalca in prijatelja, prav tako tudi domači in čebelarji ČD Železniki. Veseli pa smo, da po Viktorjevih čebelarskih poteh stopa njegov sin, in to je še posebej v ponos domačim.

Za svoje požrtvovalno delo v čebelarski organizaciji je prejel odličje Anton Janša III. stopnje.

**Čebelarska družina
Železniki**

PO POLOVIČNI ceni prodam 5 petsatarjev, 10 7-satarjev in drugo čebelarstvo opremo, inf. (064) 328-294.

PRODAM 20 praznih rabljenih AŽ panjev ter 8 novih kranjičev, spomladi pa 5 naseljenih LR panjev ter manjši čebelnjak, inf. (0602) 53-589.

KUPIM vezane ali posamezne stare številke »Čebelarja«. Ivan Škrbec, Podcerkev 30, 61386 Stari trg pri Ložu, inf. (061) 707-667.

KUPIM el. gonilo in agregat za točilo na 4 sate, inf. (064) 311-819.

PRODAM 300 lepih satov za AŽ panje, Milan Vajda, Vinogradniška 41, Metlika.

PRODAM 21 kom. novih 11 S AŽ po 6.500 SIT, inf. (061) 264-926.

PRODAM prevozni čebelnjak TAM T110 za prevoz 80 panjev, inf. (064) 631-070.

POSEBNO prirejen prevozni čebelnjak (avtoprikolica) primeren za manjše ljubiteljske čebelarje – možni posebni načini čebelarjenja (in še druge ugodnosti pri delu s čebelami), prodam tudi na obroke, inf. (061) 611-173.

PRODAJAMO stroj za valjanje satnic in sterilizator za vosek. Stroj za satnice je izdelek firme Toma USA, šir. valjev 320, premer 115 mm, spec. el. motor 1300/10 o/min – sterilizator za vosek, izdelek Logar, dvojni plašč, oljno polnilo, termostatska regulacija temperature do 15 stopinj C. Obe napravi sta novi. Inf. (064) 331-821.

KOLEDAR ČEBELJA OBLEKA

Barvni stenski koledar 1995, (velikost: 42 x 29 cm) s fotografijo
ČEBELJE OBLEKE in zanimivim člankom na hrbtni strani
lahko naročite pisno na naslov:

F. Marolt, P.V. 20, 68290 SEVNICA

Koledar boste prejeli po pošti, in sicer po povzetju. Cena 500 SIT + PTT stroški.

**Na istem naslovu pa lahko naročite tudi videokaseto podviga
ČEBELJA OBLEKA. Cena 9.000 SIT.**

LETNA ČLANARINA ZČDS ZA LETO 1995 ZNAŠA 2.550 SIT

Članarino ZČDS plačajte skupaj z društveno članarino blagajniku vašega društva.
Pri plačilu članarine boste brezplačno prejeli 12-stranski barvni koledar.

RAZPIS ZA NATEČAJ ZA NAJLEPŠI SLOVENSKI ČEBELNJAK

Izvršni odbor ZČDS razpisuje natečaj za najlepši slovenski čebelnjak. Vse čebelarje, ki želijo sodelovati na natečaju prosimo, da nam pošljejo diapozitiv ali barvno sliko čebelnjaka. Čebelnjake bo po posebnih kriterijih ocenila komisija za tehnologijo, prve tri najlepše pa bomo objavili na naslovni strani Čebelarja ali v koledarju. Čebelnjaki so lahko tudi starejši. Slike pošljite do 1. 2. 1995 na naslov Zveza čebelarstev Slovenije, Cankarjeva 3, 61000 Ljubljana s pripisom »Za natečaj«.

Uredništvo

**APIS M & D.D.O.O.
MARKO DEBEVEC
ČUŽA 7**

61360 VRHNIKA

telefon: (061) 751-282

Odprto: od 9.-12. in 16.-18. ure

**PREDELAVA VOSKA V SATNICE PO UGODNIH CENAH
KUHA VOŠČIN IN TAKOJŠNJA MENJAVA VOŠČIN ZA SATNICE
PREVZEM VOŠČIN SAMO V NEPRODUŠNIH PLASTIČNIH VREČAH**

Vse čebelarje in čebelarstva obveščamo, da izdelujemo hladno valjane, nelomljive satnice vseh velikosti:

- urejeno imamo vso dokumentacijo in pogoje za izdelavo
 - satnice izdelujemo na novih sodobnih strojih, velikost celic popolnoma ustreza naši kranjski čebeli
 - vosek steriliziramo v oljnih sterilizatorjih pri 126 °C
 - priporočamo vam, da se za nakup satnic dogovorite v okviru čebelarstvih društev (ugodnejša cena), po dogovoru pa pridemo po vosek tudi sami
 - iz enega kilograma voska izdelamo po dogovoru od enajst do dvanajst AŽ satnic
 - cene za predelavo voska v satnice so zelo ugodne
 - občasno odkupimo pretopljen vosek
 - nudimo satnike vrtane 6x, limane, zbite
 - po ugodni ceni vam nudimo kvalitetno žico
 - cena predelave voska v predsezoni (do 1. 3. 1995) je od 160 do 190 SIT.
- ODPRTO IMAMO VSAK DELOVNIK OD 9.-12. in od 16.-18. URE, OB SOBOTAH PA OD 9.-12. URE.

PRIZNANO VZREJALIŠČE MATIC APIS M & D.D.O.O. VRHNIKA

sprejema prednaročila za kakovostne, izbrane in označene matice kranjske pasme. Konec maja in junija so na voljo čebelje družine na petih, sedmih in desetih satih.

- **izdelujemo beljakovinske povnovredne pogače za krmljenje čebel, po želji z dodatkom zdravil**

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarstvo društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Zveza čebelarstvih društev Slovenije, Cankarjeva 3/II, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 210-992, fax: 126-13-35.

Časopis izhaja v Ljubljani vsakega 1. v mesecu in je oštevilčen z zaporedno številko meseca. Časopisni (izdajateljski) svet sestavljajo: inž. Marjan Skok, Stanislav Hajdinjak, prof. Pavle Zaletel, dr. Janez Poklukar, dipl. oec. Aleš Mižigaj.

Uredniški odbor sestavljajo: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, mag. Franc Javornik, dr. Janez Poklukar, dr. vet. Mira Jenko, inž. Marjan Debelak in prof. Pavle Zaletel.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič

Lektorica: prof. Nuša Radinja

Letna naročnina za nečlane znaša za leto 1995 2.950,00 SIT. Posamezna številka pa stane 300,00 SIT.

Članarina, skupaj z naročnino za Slovenski čebelar je 2.550,00 SIT.

Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu, vsako nadaljnjo besedo pa plačajo po veljavnem ceniku za splošne oglase.

Cene reklamnih oglasov: cela barvna stran na ovitku 25.000,00 SIT, v sredini 15.000,00 SIT, pol strani 7.000,00 SIT, četrt strani 4.000 SIT. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za celoletno objavo 30 odstotkov. Cena splošnih oglasov je 40,00 SIT za besedo, enaka cena velja tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 40 besed.

Številka tolarkega žiro računa pri SDK v Ljubljani je: 50101-678-48636.

Po mnenju Ministrstva za informiranje Republike Slovenije (23/39-92) šteje mesečnik Slovenski čebelar med proizvode informativnega značaja, iz 13. točke tarifne številke 3, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5%.

Tiska KURIR p.o. Ljubljana, Parmova 39.

Oblikovanje naslovnice: Boštjan Debelak.

Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo.

KONČNO ZAŠČITENA KAKOVOST SLOVENSKEGA MEDU

Samo med s tako znamko je:

- naraven, nepredelani, visokokvalitetni, zdrava hrana, ki vam jo čebelar ponuja neposredno iz svojega čebelnjaka;
- pristen pridelki, ki so ga čebele pridelale v čistem okolju;
- pridelnik, katerega kakovost stalno kontrolira neodvisen strokovni laboratorij.

Kaj je nam najboljši slovenski med, ki je zaradi zapletene izdelave nekoliko dražji, vendar zaradi njegove porabe ne bo hitro postal strošek za našo zdravo prehrano.

ČEBELARJI, ZAŠČITITE KAKOVOSTEN SLOVENSKI MED

Vsi proizvodi na tržišču, ki so opremljeni z znamko kakovosti, dosegajo višje cene. Zakaj tudi čebelarji ne bi svojega pridelka opremljali z zaščitno znamko in mu dvignili ceno? Naučimo kupce, da bodo ločili in kupovali le pristen slovenski med, za katerega poleg poštenega in strokovnega čebelarja jamči še neodvisna znanstveno-strokovna organizacija z izvidom o opravljeni analizi medu.

Analize posameznega vzorca je **znižana na 7.000,00 SIT**, nalepka z zaščitno znamko **stane 8,00 SIT za kozarec**, na vsakih 100 plačanih nalepk pa dobite **brezplačni barvni plakat** za reklamiranje vašega medu.

KJE LAHKO KUPITE STEKLENO EMBALAŽO IN NALEPKE ZA MED

Da bi vam olajšali nakup steklene embalaže, smo se dogovorili s čebelarji z različnih območij, da bodo prodajali kozarce za med:

- **za Pomurje:** Medobčinska zveza čebelarskih družin Murska Sobota, vsak torek od 15. do 17. ure, dogovorite se z g. Antonom Štefkom, tel. (069) 48-265;
- **za Koroško:** vsak delavnik, dogovorite se z g. Alojzom Porijem, tel. (0602) 22-654, Ravne na Koroškem;
- **za osrednjo Slovenijo:** vsak torek med 10. in 18. uro, pokličite g. Davida Ferleta, tel. (061) 14-29-242 in 14-29-766, Dobrunje;
- **za Gorenjsko:** vsak dan, razen nedelje, od 15. ure dalje pokličite g. Braneta Kozinca, tel. (064) 733-203, Lesce.
- **za Podravje:** vsako sredo in petek ves dan, pokličite g. Karla Štruklja, tel.: (062) 814-102, Slovenska Bistrica.

Na zalogi imajo kilogramske kozarce z navojem in kovinske pokrove. Embalaže ne pošiljajo po pošti!

Zveza ima na zalogi tudi navadne in samolepne etikete za kozarce z medom. Naročite jih po telefonu (061) 210-992, pošljemo jih po povzetju.

NOVO – nalepke za polkilske kozarce.

Cena nalepke je:

navadne		samolepne	
člani	nečlani	člani	nečlani
3,00 SIT	4,00 SIT	8,00 SIT	9,50 SIT